

**УНИВЕРЗИТЕТ "СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ" – Скопје
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**Институт за педагогија
Студиска програма Менаџмент во образованието**

**Планирање и реализација на работата на
училишниот педагог во основното образование**

– магистерски труд –

**Ментор:
Проф. д-р Вера Стојановска**

**Кандидат:
Васка Ивановска**

Скопје, 2020

СОДРЖИНА

ВОВЕД	7
-------------	---

I ДЕЛ

ТЕОРЕТСКИ ПРИСТАП КОН ПРОБЛЕМОТ НА ИСТРАЖУВАЊЕ

1. КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА НА СТРУЧНА СЛУЖБА ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ.....	11
1.1. Законско регулирање на работата на педагогот како стручен соработник во основното училиште во Република Македонија	13
2. УЛОГА И ЗНАЧЕЊЕ НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ	20
2.1. Карактеристики, професионални и лични одлики на училишниот педагог	20
2.2. Својства на училишниот педагог	21
3. ОСНОВНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ.....	23
3.1. Работа со ученици	24
3.2. Работа со наставници	26
3.3. Работа со родители	26
3.4. Соработка со заедницата	27
3.5. Професионален развој и професионална соработка.....	28
3.6. Аналитичко –истражувачка работа.....	29
3.7. Училишна структура,организација и клима.....	30
4. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И ПРИНЦИПИ НА ПЕДАГОШКАТА АКТИВНОСТ.....	31
4.1. Цел на педагошка активност.....	32
4.2. Задачи на педагошка активност	32
4.3. Принципи на развојната педагошка активност.....	33
4.4. Функции на педагошката активност.....	36
5. РАБОТА НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ	40
5.1. Цел и задачи на работата на стручниот работник –педагог во основното училиште.....	41
5.2. Подрачја и рамковна содржина на стручната работа на училишниот педагог.....	44
6. СОРАБОТКА И АКТИВНОСТИ НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ СО ДИРЕКТОРОТ, НАСТАВНИЦИТЕ, РОДИТЕЛИТЕ И УЧЕНИЦИТЕ.....	49
6.1. Кооперативна активности на училишниот педагог со директорот	50
6.2. Кооперативна активност на училишниот педагог со наставниците	51
6.3. Кооперативна активност на училишниот педагог со родителите	53
6.3.1. Облици на соработка помеѓу родителите и педагогот	55
6.3.1.1. Разговор	55
6.3.1.2. Родителски состаноци	56
6.4. Педагошка работа со учениците	57

II ДЕЛ

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

1. Предмет на истражување	60
1.2. Дефинирање на основните поими на предметот на истражување	60
2. Цел и задачи на истражувањето	62
3. Хипотези на истражувањето	63
4. Варијабли на истражувањето	64
5. Примерок на истражувањето	64
6. Методи, техники и инструменти на истражување	64
7. Статистичка обработка на податоците	65

III ДЕЛ

АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

1. Анализа на податоците од анкетањето на педагозите.....	66
2. Анализа на податоците добиени со интервјуто на училишните директори.....	94
3. Анализа на годишните програми за работа на педагозите од основните училишта.....	99

IV ДЕЛ

ЗАКЛУЧНИ СОЗНАНИЈА И КОНСТАТАЦИИ

1. Општи заклучоци од истражувањето.....	103
2. Предлози и насоки за поквалитетно планирање и реализирање на работата на педагогот во основното училиште.....	109

П Р И Л О З И

Прилог 1. Прашалник за стручниот соработник – педагог од основно училиште.....	112
Прилог 2. Протокол за водење интервју со директори на основни училишта.....	117
БИБЛИОГРАФИЈА	120

ВОВЕД

Времето во кое живееме и дејствуваме со сегашниве промени и предизвици не поттикнува на анализирање на третманот, поставеноста и ефикасноста на денешното училиште и неговото иновирање и преобразување во еден нов вид на училиште, кое ќе го одразува времето, потребите и прогресот.

Меѓутоа, денес се јавува потреба од некои промени во училиштето, кои ќе водат кон усовршување на личноста на ученикот. Тие промени произлегуваат од новите и современи промени во општеството. Современото училиште има за цел да ги подготви младите за иднината, да ги оспособи за перманентно образование за сестран развој.

Стручната служба во училиштето како значаен фактор во реализирањето на воспитно - образовниот процес е во функција на унапредување на истиот и согласно со тоа, таа, мора да е во тек со состојбите во практиката и теоријата истовремено, но и со тенденциите на нивниот развој воедно. Имено, таа мора да ги познава основните насоки и тенденции во иновирањето на училишниот воспитно - образовен процес и потребата од нив. Но, кои се тие насоки и тенденции на денешните услови на современо живеење, пред се и дали постои потреба од нова концепција на училишното воспитание и образование?¹

Тргувајќи од последната примена на стручно - научните сознанија за местото и улогата на планското училишно воспитно - образовно дејствување врз детето како и од научните сознанија за детските развојни потенцијали, несомнено постои потреба за измена и иновирање на училишниот воспитно - образовен процес. Основните насоки и тенденции на иновирање пред сè се однесуваат на организационата поставеност на основите училишта, структурата на програмите, третманот на личноста во тој контекст, постапките со децата, начинот на комуникацијата со децата со објектите и субјектите околу нив и сл.

Тенденцијата на иновирање бара брза и неодложна примена на демократичноста во постапките со децата, отстранување на секакви конформистички пристапи и униформност во воспитно - образовната работа. Потребно е рушење на бариерите помеѓу

---

¹ Котева, Т. (1995). Педагошко - психолошката служба - значаен фактор во унапредувањето на воспитно - образовниот процес во предучилишните установи. Скопје: Просветно дело. Современо училиште и неговите предизвици. Педагошка библиотека за наставници. стр. 175

децата и возрасните и отстранување на секаква авторитарност од страна на воспитно - образовниот кадар. За таа цел потребно е почитување на детските желби, искуства, потреби и интереси во одредувањето на содржините за воспитно - образовното работење со децата.² Современите промени и тенденции во сферата на педагогијата денес се повеќе ставаат акцент на поинаквото, поразличното третирање и сфаќање на основното училиште.

Подигањето на квалитетот на воспитно – образовниот процес и неговото сè поголемо педагошко ефектуирање претставува постојана преокупација на сите земји во светот. Во таа смисла треба да се сфатат и современите заложби и барања за коренита реформа на училиштето.

Раководењето и педагошкото водење на училиштето бара специфични знаења и вештини кои би осигурале успешно и квалитетно постигнување на воспитно – образовните цели. Знаејќи дека основна задача на менаџментот е водење на организација спрема исполнување на целите, а согласно постоечката општествена ситуација и широката распространетост на процесот на менаџмент, дошло време да воспитно – образованите установи, вклучувајќи го и училиштето, потполно да го воведат педагошкиот менаџмент заради постигнување на што повеќе квалитети и подобра конкуренција. Менаџментот кореспондира со досегашните сфаќања за целен, плански и евалуирачки пристап, па може успешно да се имплементира во воспитно – образовната практика заради постигнување на поставените цели.

Со оглед на околностите, идејата за педагошко раководење и водење е темел на работата на раководната личност во училиштето, што значи тоа не го опфаќа само директорот, туку и училишниот педагог. Иако одредени подрачја на работа им се поклопуваат, сепак во описот на работата на директорот и училишниот педагог постојат, секако, разлики, па според тоа оправдано е и терминолошко разликување на поимот на менаџмент, односно управување/раководење и лидерство, односно водење. Додека менаџментот е врзан за работата на директорот, водењето е врзано за работата на педагогот. Со други зборови, директорот управува, раководи (менаџира) со ресурсите, а

---

² Котева, Т. (1995). Педагошко - психолошката служба - значаен фактор во унапредувањето на воспитно - образовниот процес во предучилишните установи. Скопје: Просветно дело. Современо училиште и неговите предизвици. Педагошка библиотека за наставници, стр. 180

педагогот ги води луѓето, што значи дека влијае на другите, инспирира, мотивира и ги насочува луѓето на активности кои ќе овозможат остварување на нивните цели.³

Актуелна проблематика на подрачјето на делување на училишниот педагог и променливост на задачите кои се одразуваат на програмата за работа на училишниот педагог, довеле до испитување не само на постоечката ситуација во училиштето при имплементација на раководењето во училиштето и специфичностите во функција на педагошко водење, туку и на посебности на педагошкото водење на училишниот педагог и потребната компетенција за функцијата на педагошкото водење.

Нашиот интерес во овој случај е фокусиран врз планирањето и реализацијата на работата на педагогот во основното училиште.

Овој магистерски труд е структуриран во четири глобални дела. Во основниот дел на трудот, кој претставува теоретска рамка на истражувањето, поекстензивно ги разгледуваме: улогата на педагогот, преку законското регулирање на неговата работата како стручен соработник во основното училиште; основните професионални компетенции, како и работните задачи и обврски коишто педагогот ги остварува во соработка со различни субјекти во и надвор од училиштето. Потоа, ја презентираме методолошката рамка во која се дефинирани предметот, целта и задачите на истражувањето, хипотезите, истражувачкиот примерок, како и методите, техниките и инструментите кои ги користевме при реализација на ова истражување и статистичката обработка на податоците. Во третиот дел од трудот ги презентираме, анализираме и интерпретираме добиените резултати од спроведеното истражување, а пак, во четвртиот дел изнесуваме општи заклучоци од истражувањето, како и одредени предлози и насоки во функција на поквалитетно планирање и реализирање на работата на педагогот во основното училиште. На крајот од трудот, следат прилози т.е. примерок од инструментите кои се користени за потребите на истражувањето.

---

³ Šnidarić, N. (2009). Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. Zagreb: Napredak. br. 150. vol. 2. str. 191

І ДЕЛ

ТЕОРЕТСКИ ПРИСТАП КОН ПРОБЛЕМОТ НА ИСТРАЖУВАЊЕ

1. КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА НА СТРУЧНАТА СЛУЖБА ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

Во периодот на конституирањето на стручната служба во училиштата, поточно при вработувањето на првите стручни лица во основните училишта, не било доволно јасно, каква е нејзината улога во училиштето, што поконкретно тие стручни лица треба да работат, како и на кој начин да се организира таа служба во училиштата и слично. Аналогно на тоа, се појавиле и низа идеи, предлози и практични решенија кои меѓу себе значајно се разликувале. Такви идеи и предлози биле:

- ✚ Најпрво е предлагано, надвор од училиштата да се формира стручен тим (служба) од 5-6 стручњаци, пред се од психолози, кои би работеле на решавање на најтните и заедничките проблеми;
- ✚ Потоа, таа служба да се формира при училиштата, но таа да се занимава претежно со применети истражувња, т.е. да биде така наречена, продолжена рака на науката во училиштето, пред се на психологијата;
- ✚ Таа да биде во училиште и да се занимава првенствено со решавање на проблеми кои отстапуваат од "нормалата" со таканаречените проблем - ученици, т.е. со оние прашања за кои не се оспособени наставниците;
- ✚ Да биде во училиште и да се занимава, пред сè, со прашања за подобра организација на работата во училиштето, со можност во неа да не работат само дипломирани психолози и педагози, туку и други стручни лица;
- ✚ Оваа служба да се занимава со проблеми од значење за училиштето, но тесно стручни, така што секоја учебна година таа би се занимавала само со две до три стручни прашања, а не и со секојдневните нови проблеми;
- ✚ Потоа се појавила идејата дека оваа служба треба да биде првенствено педагошко - развојна служба или училишен центар за иновации;
- ✚ Предлогот кој има поприлично приврзаници во просветната администрација - училишните педагози да бидат сервис за наставниците и директорите на

училиштетот и истурен сервис на стручните служби и просветните власти, што предизвикал бурни дискусии за тоа дали училишниот педагог и психолог спаѓаат во таканаречената просветна бирократија;

- ✚ И на крај, предлогот кој преовладал, оваа служба да се комплетира и со други профили на стручњаци (социјален работник, лекар, библиотекар, андрагог - тим од стручни соработници) и да се сврти кон практичните проблеми од животот и воспитно - образовната работа во училиштето, но со изразита научна и стручна заснованост и со услов на овие работни места да можат да работат само дипломирани психолози и педагози, односно и други соработници на нови работни места.⁴

Овие различни погледи и нудени решенија, како и натамошната акумулација на научните сознанија за овој проблем, неминовно резултирале да се појават различни термини со кои се именувала стручната служба во училиштата, како и стручните лица во неа, но и различни обиди за дефинирање на нивната улога. Така, во педагошкиот печат, педагошките речници, лексикони, енциклопедии, како и во други педагошки училишни нормативи и закони со кои е регулирана оваа училишна служба, се присутни повеќе термини, како на пример: педагошко - психолошка служба, советодавна служба, стручна служба, училишен педагог, училишен психолог, развојна служба, стручен соработник и друго.⁵

Кај нас во Република Македонија може да се забележи дека од вработувањето на првите стручни лица во училиштата до денес, биле користени речиси сите наведени термини, но најфреквентно бил употребуван терминот "педагошко - психолошка служба" и тоа како во педагошкиот печат така и во секојдневното општење, како од страна на просветните работници, така и од страна на обичните луѓе. Но денес, во законската одредба со која се регулира работата на училишниот педагог, училишниот психолог, и другите стручни лица во основното училиште се користи терминот "стручни соработници

---

⁴ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр. 11-12

⁵ Стојановска, В. (2017). Соработката меѓу педагогот и наставниците во основното училиште. Скопје: КА ЕЛ ЕС - Принт. стр. 12

во основното училиште".⁶ Така, во последниве години се настојува да се актуелизира употребата на терминот "стручен соработник" за било кое вработено стручно лица во основното училиште, било тоа да е училишен педагог, училишен психолог, училишен социјален работник и др.⁷

1.1. Законско регулирање на работата на педагогот како стручен соработник во основното училиште во Република Македонија

Појавата на идејата за воведување на стручни соработници во основните училишта во Македонија, генерално била резултат на се поинтензивниот напор за осовременување и рационализирање на воспитно - образовниот процес.

Носени од таа идеја, со Законот за основно училиште од 1965 година, за прв пат е регулирано барањето за воведување на работно место - училишен педагог во основното училиште, поконкретно со член 98 од истиот, во кој се вели: "За поуспешно остварување на воспитно - образовните задачи на училиштето, за проучување и унапредување на воспитно - образовната работа и за помагање на директорот на училиштето во спроведувањето на неговите инструктивно - педагошки задачи, основното училиште може да има училишен педагог, училишен психолог и други стручни лица".⁸

Но, по кратко време, во 1969 година, направени се некои измени во Законот, како и во членот со кој е регулирана потребата од вклучување на стручни лица во работата на училиштето, во насока на растеретување на педагозите од работните задачи на помошник директор и наставник, што до тогаш требало да ги извршуваат. Тие измени се содржани во членот 93 од Законот за основното училиште, кој гласи: "За поуспешно остварување на воспитно - образовните задачи на училиштето и за проучување и унапредување на

---

⁶ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр.17

⁷ Стојановска, В. (2017). Соработката меѓу педагогот и наставниците во основното училиште. Скопје: КА ЕЛ ЕС - Принт. стр. 17

⁸ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр. 28

воспитно - образовната работа, основното училиште може да има училишен педагог, училишен психолог и други стручни лица"⁹.

Слични барања во врска со постоењето и работата на училишните педагози се изнесени и во членот 81 од Законот за основното воспитание и образование донесен во 1976 година. Во него покрај педагогот и психологот, како стручни соработници се наведени и социјалниот, здравствениот работник, како и библиотекарот. Со законот за предучилишно и основно воспитание и образование од 1983 година, работните задачи кои училишниот педагог и училишниот психолог требале да ги реализираат во училиштето, се нешто попрецизно определени, во однос на претходните законски решенија.

Законот за основното образование, кој е донесен 1995 година, педагогот како стручен работник во училиштето го легитимира со членот 66, кој изворно гласи: воспитно – образовната дејност во основното образование ја остваруваат наставници, стручни работници (педагог, психолог, дефектолог, социјален работник, библиотекар) и воспитувачи. Оттогаш па се до денес, до најновиот Закон за основното образование донесен 2019 год, секогаш со посебна одредба е регулирано дека, стручните соработници се училишен кадар чија работа функционално е врзана со остварувањето и унапредувањето на воспитно - образовната дејност на училиштето. Во актуелниот Закон за основното образование во член 82 се вели: Вработените во основните училишта кои вршат воспитно-образовна работа во дејноста основно образование, имаат статус на даватели на јавни услуги во основното образование и се вработуваат согласно со одредбите од Законот за наставници и стручни соработници во основните и средните училишта.¹⁰

Компарирањето на законските одредби, со кои се регулира работата на стручните соработници во основното училиште, во сите досега постојни закони за основно образование, покажува дека речиси во сите нив се нагласува унапредувањето на воспитно-образовната работа на училиштето како основна, примарна задача на училишниот педагог и на останатите стручни соработници. Всушност, тоа е и основната причина за воведување на овие стручни лица во училиштето. Се согледува и тоа, дека покрај педагогот и

---

⁹ Исто, стр. 29

¹⁰ Закон за основното образование (2019). Скопје: Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 161

психологот, како стручни лица во училиштето, во некои од досегашните закони, се наведувани и социологот, социјалниот и здравствениот работник, библиотекарот и дефектологот.¹¹

Во Законот за основното образование¹² педагогот како стручен работник во училиштето е легитимиран со член 79 од истиот, кој изворно гласи: воспитно - образовната работа во основното училиште ја остваруваат наставници, стручни соработници (педагог, психолог, социолог, дефектолог, библиотекар) и воспитувачи. Со оваа законска одредба јасно се дефинирани профилите на стручни лица кои можат да ја обавуваат воспитно-образовната работа на стручен соработник во училиштето. Но, во него не е прецизирано дали во едно училиште треба да бидат вработени сите наведени стручни лица, кои како тим би ги реализирале работните должности на стручниот соработник, или пак, само некое од нив кое би ги реализирало сите работни обврски на стручен соработник.

Со овој закон, покрај тоа што се дефинирани профилите на стручните лица кои можат да ја обавуваат воспитно - образовната работа на стручен соработник во училиштето, исто така, јасно се дефинирани и обврските и работните должности кои стручниот соработник (во конкретниот случај училишниот педагог) треба да ги реализира во основното училиште. Согласно член 87, работните должности на стручниот соработник во основното училиште опфаќаат стручни работи за:

- ✚ запишување на учениците и следење на нивниот развој во основното училиште,
- ✚ го следи навременото вакцинирање на учениците,
- ✚ планирање на наставата и другата воспитно-образовна работа,
- ✚ развивање програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците и самовреднување на училиштето,
- ✚ учество во организирано и дидактичко-методско образование и надоградување,
- ✚ соработка со родителите,
- ✚ поддршка на работата на заедницата на учениците,

---

¹¹ Закон за основното образование. (2011). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.18

¹² Закон за основното образование. (2011). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.42

- ✚ примена на прописите за остварување на правата и должностите на учениците, напредувањето и изрекувањето на педагошки мерки за кршење на училишните права и куќниот ред на основното училиште,
- ✚ поддршка на стручните активи на наставниците за изборот на учебниците и детските списанија и другата литература што се користи во училиштето,
- ✚ организирање педагошка и методска практика на студентите од наставничките факултети,
- ✚ поддршка на наставниците за индивидуална работа со учениците,
- ✚ организирање и водење на работата на училишната библиотека,
- ✚ професионална ориентација на учениците,
- ✚ поддршка на наставниците за водење педагошка документација и евиденција на основното училиште, водење педагошки картон за наставниците.¹³

Во содржината на оваа одредба од Законот всушност се дадени работните обврски за сите стручни соработници обединето, а не се дадени работните обврски на секој профил на стручен соработник поединечно, согласно неговите компетенции.

Во актуелниот Закон за основното образование е регулирано и професионалното усовршување, оспособување и напредување на стручниот соработник. Имено во членот 91, е наведено: директорот, наставникот и стручниот соработник во основното училиште во текот на својата работа се должни професионално да се усовршуваат. Министерството за образование и наука во соработка со Бирото за развој на образованието донесува годишна програма за професионално усовршување на наставниците и стручните соработници за поддршка на реформите во образованието и за истото обезбедува средства. Ова особено е многу значајно за училишните педагози кои своето образование го стекнале многу порано и немале можност да се едуцираат во духот на современите барања на образованието, но и за сите останати за да бидат во тек со промените кои се преземаат во воспитанието и образованието воопшто и со сè она што треба да се внесе како новина во училиштето, и тоа не само на ниво на информација, туку и на ниво на практична имплементација.

---

¹³ Закон за основното образование. (2012). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.6

Училишните педагози имаат мошне јасни надлежности. Тие им ги даваат сите потребни совети на учениците и нивните родители, како и на наставниците и учителите. Со раководството на училиштето соработуваат при планирањето и следењето на воспитно-образовната работа, а учествуваат и во подготвувањето на плановите за работата и развојот на училиштето. За покомпетентно извршување на својата работа тие се поврзуваат и со локалните и централните органи и институции што се надлежни за образованието.¹⁴

Врз основа на Законот за основно образование донесен е Закон за именување и дополнување на Законот за основно образование од 2019 година, во кој се наведени измените од членот 92 од Законот за основно образование од 2010 година, и тоа: *Наставниците и стручните соработници во основното училиште се усовршуваат, оспособуваат и напредуваат во звања. Наставникот и стручниот соработник кои за прв пат се вработуваат во училиште се со звање наставник-приправник и стручен соработник-приправник.*¹⁵

Презентираните одредбите од актуелниот Закон за основното образование ги регулираат: статусот, работните обврски, стручното усовршување, оспособување и напредување на стручниот соработник-педагог во основното училиште.

Во Уставот на Република Македонија и во Законот за основно образование постои основа за развивање на наставен план со наставни програми за деветгодишно основно воспитание и образование. Тргувајќи од анализата на основното образование во Република Македонија, како и на задолжителното образование во други држави во Европската унија, изготвен е предлог за рedefинирање на развојните цели и нов наставен план и наставни програми за основните училишта со коишто ќе се подобрува содржината, организацијата и квалитетот на основното воспитание и образование.¹⁶

Во врска со компетенциите на профилот педагог, за истите се говори и во стратешкиот документ "Националната програма за развој на образованието во Република

---

¹⁴ Концепција за деветгодишно основно воспитание и образование (2007). Скопје: Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието

¹⁵ Закон за основното образование (2019). Скопје: Службен весник на Република Северна Македонија, бр.161

¹⁶ Концепција за деветгодишно основно воспитание и образование (2007). Скопје: Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието

Македонија 2005-2015"¹⁷, во делот Програма за професионален развој на училишниот кадар, во кој се дефинирани, најнапред општите компетенции на стручниот соработник, а потоа следствено и стручните компетенции на следниве профили: педагог, психолог, социолог и дефектолог (табела 1).

Табела 1. Специфични компетенции за профилот педагог на три нивоа

<p>Работа насочена кон наставниците</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Следење на глобалните и тематските планирања на наставниците</i> • <i>Консултации со стручните активи</i> • <i>Усогласување во реализацијата на наставните програми</i> • <i>Следење на реализацијата на наставната програма</i> • <i>Посета на настава и укажување за нејзино подобрување</i>
<p>Работа насочена кон учениците</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Периодична анализа на постигнатите резултати</i> • <i>Соработка со ученичката заедница (за ОУ и СУ)</i> • <i>Давање соодветна помош на децата/учениците</i> • <i>Професионална ориентација на учениците во завршните години (за ОУ и СУ)</i> • <i>Подготовка за изведување завршен испит (за средните училишта)</i>
<p>Советодавно - консултативни компетенции</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Планирање и подготовка на современи приоди и концепти • Соработка при избор на нови форми, методи и постапки за реализација на наставниот процес • Учество и демонстрирање на практични модели на наставна работа • Учество во изработка на инструменти за оценување или проверка на постигнувањата • Организација на педагошко образование за родителите • Советодавна работа со родителите во однос на педагошките прашања

Извор: Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015, Министерство за образование и наука на Република Македонија, Фондација Институт отворено општество - Македонија, Скопје, 2006 година, стр. 351

¹⁷ Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015 (2006). Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија, Фондација Институт отворено општество - Македонија

Од наведените компетенции на педагогот, може да се согледа дека овој профил на кадар може успешно да ги обавува речиси сите законски предвидени работни обврски на стручен соработник. Спорни се само работните задачи во врска со следењето на навременото вакцинирање на учениците, организирањето и водењето на работата на училишната библиотека, кои не се од делокругот на стручната работа на педагогот. Исто така, може да се констатира и тоа, дека компетенциите на дипломираниот педагог што се стекнуваат на Институтот за педагогија се компатибилни со оние коишто се предвидени за профилот педагог со Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015.¹⁸

Работата на училишниот педагог претставува интегрален дел на унапредувањето на воспитно-образовната работа во основното училиште. Преку низа задачи, содржини и форми ќе се остварува стручна соработка помеѓу педагогот и другите субјекти во училиштето.

Самото основно образование трпи и сеуште е под силни промени и предизвици кои иако повеќе се однесуваат на образовната компонента сепак недвојбено укажуваат на потребата од третирање и разгледување на прашањата за основи на програмирање на работата на педагогот. Основната идеја на ваквата заложба, според наше мислење се однесува на примарните подрачја врз чија основа училишните педагози ги изработуваат сопствените програми за работа.

---

¹⁸ Стојановска, В., Баракоска, А. (2010). Осврт врз законските обврски на стручниот соработник - педагог во основното училиште. Скопје: Филозофски факултет, Годишен зборник на Филозофскиот факултет, книга 63. стр. 51

2. УЛОГА И ЗНАЧЕЊЕ НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ

Идејата на педагошката служба во секое училиште побарува кадри кои можат да ги задоволат стручните и другите квалитети во оваа одговорна работа. Училишниот педагог е најсоодветна личност која може да ја води педагошката служба. Секоја работа постои и се обавува со определена цел, па така и постоењето на педагошката служба се оправдува со нејзина дејност што е насочена кон основната цел која треба да се постигне во воспитно – образовните организации. Целта на педагошката служба се сведува на следење, проучување и унапредување на воспитно – образовниот процес.

1.1. Карактеристики, професионални и лични одлики на училишниот педагог

Работните задачи на педагогот не се од затворен тип и заробени во училницата, канцеларијата или наставниот час. Тој практично каде и да се движи, со кој и да разговара, што и да работи, тој настапува како педагог. Професијата педагог во потполност е конкретна и постојано е во состојба на докажување и проверување. Функцијата на училишниот педагог е во постојана динамичност кон работните задачи и бидејќи работата на училишниот педагог претставува интегрален дел на унапредувањето на воспитно-образовната работа во основното училиште обврзан е постојано да ја унапредува својата воспитно - образовната пракса. Содржината и методичката работа на училишниот педагог, мора секогаш да биде чекор пред ситуацијата која ја опкружува и која ја затекнува. Педагогот не смее да се изгуби во пространството и разновидноста на проблемите, туку тој мора стручно и вешто да врши селекција и дистрибуција на сите училишни збиднувања, постепено и одмерено да се вклучува и себеси во она што треба посредно или непосредно, самостојно или со другите, да изработи и разреши. Едноставно на секое училиште му е неопходен педагошки стручњак од поливалентен тип за прашања како што се воспитание и образование во училиштето, кој од своето работно место може да оперира, следи, мери, контролира, насочува (институира, советува) и координира, но и унапредува.

За училишниот педагог е многу важно да поседува и лични квалитети кои важат и за секој наставник, а тие се:

- ✚ Човечки особини: љубезност, веселост, природност, друштвеност, добро расположение, смисол за хумор;
- ✚ Квалитети кои се однесуваат на дисциплина: да е рамноправен, праведен, постојан, дисциплиниран, непристрасен;
- ✚ Физички квалитети: физичка привлечност, пријатен глас, уредност, добро здравје;
- ✚ Наставнички квалитети: добро познавање на својата струка, помагање на учениците, да е занимлив и да поседува ентузијазам, да умеа да го заинтересира ученикот, да предава јасно и да го нагласува она што е битно.¹⁹

2.2. Својства на училишниот педагог

Училишниот педагог е вклучен во многу различни работни функции кои се во суштината на особините на личноста. Како особини и работни функции на училишниот педагог се сметаат следниве својства: опсерватор, информатор, консултант, советник, иницијатор, координатор, организатор, реализатор, истражувач и аналитичар, иноватор, дисеминатор, обработувач на документи.²⁰

Од големо значење за училишниот педагог е да поседува не само професионални и работни квалитети, туку и лични особини на позитивно ориентирана личност, а тие се следниве својства: човечки квалитети (љубезност, природност, друштвеност, добро расположение и смисла за хумор), квалитети кои се однесуваат на ставот кон дисциплината (да биде „фер“ праведен, постојан, дисциплиниран и непристрасен), физички квалитети

---

¹⁹ Трнавац, Н. (1996). Педагог у школи - прилог методици рада школског педагога. Белград: Учитељски факултет, стр. 38

²⁰ Јованова, С. (2012). Социјално - педагошката работа во основното училиште (магистерски труд). Штип: Факултет за образовни науки. Универзитет "Гоце Делчев", стр. 41

(физичка привлечност, пријатен глас, уредност, добро здравје), наставнички квалитети (добро познавање на својата струка, помагање на учениците, постапување во интерес на ученикот, да биде интересен и ентузијаст, да умее да го заинтересира ученикот, да предава јасно, прегледно и да го нагласува она што е важно).²¹

Педагогот не ги внесува во училиштето само своите стручни знаења и способности, кои што се неопходни за остварување на утврдените задачи за стручните соработници, туку, пред сè, се внесува со својата душа и отвореност спрема сите просторни воспитувања. Училишниот педагог треба да зрачи со особините и амбицијата, неговата креативна улога како планер и стратег во целокупниот наставен процес и воспитната работа во училиштето. Педагогот поседува лични својства како што се:

- **Интелектуални:** широко општо образование, општа педагошка култура и педагошки такт, специјално познавање на своите области (методичка работа), методолошка оспособеност, смисла за организација на својата работа и работата на другите, спремност на континуирано самообразување,
- **Карактерни:** професионална етичност, искреност и објективност, комуникативност и соработнички однос кон колегите, емоционална стабилност и воодушевеност кон работата, упорност, истрајност, вредност и точност, храброст и отвореност во изнесување на вистината и соочување со проблемите,
- **Работни:** способност за практична работа (умеења, навики и унежбаност во постапките, користење на инструменти, водење разговор во советувањето), усмерување во работата на другите, водење состаноци, статистичка обработка на податоците и резултатите на истражувања и сл.²²

Особините и карактеристиките на училишниот педагог претставуваат многу важен елемент кој овозможува правилно и доследно извршување на работни задачи, но секако и искажување на љубов кон работата и љубов кон партиципиентите во училиштето, т.е.

---

²¹ Јованова, С. (2012). Социјално - педагошката работа во основното училиште (магистерски труд). Штип: Факултет за образовни науки, Универзитет "Гоце Делчев", стр. 43

²² Трнавац, Н. (1996). Педагог у школи - прилог методици рада школског педагога. Белград.: Учитељски факултет. стр. 40

учениците, на кои најмногу им е потребна поддршка и помош од таков стручен соработник во училиштето. Кај педагогот не е исто како кај наставникот, затоа што во прв план не се оценува неговата предавачка улога, иако и тоа е важно, но од важно значење е креативната улога на планер и стратег на целокупниот тек на наставниот процес и воспитната работа во училиштето, посебно неговата воспитна улога во директниот контакт со учениците. Во училиштето педагогот секогаш има основна насока и крајна цел на сите свои активности, а тоа е ученикот, односно следење на неговиот развој, оспособување, обем на усвоени знаења, дисциплина, но исто така и соработка со наставниците, родителите и ученичкиот колектив.

3. ОСНОВНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ

Во ова поглавје посебно се осврнуваме на примерите на професионалната практика како можен индикатор за поседување на компетенциите кои претставуваат попис на работните задачи на стручните соработници, каде во својата работа како стручен соработник првенствено мора да се води од најдобриот интерес на ученикот.

Поаѓајќи од сегашниот третман, поставеност на системот на воспитанието и образованието, педагошката служба која претставува двигател на воспитно - образовната дејност, за сите степени на воспитание и образование, се налага потреба од мобилно, активно вклучување на стручната служба.

Во прилог на напред кажаното, повеќе теоретичари, практичари, наставно - научни работници и соработници укажуваат на стереотипноста на воспитно - образовните институции, односно на нејзиниот негативен однос кон воспитно - образовните институции и педагошката служба на скептичноста и дискутабилноста на односот спрема предучилишната установа и училиштето, како институции за прифаќање, воспитание и образование на децата и учениците, како и на позитивистичкото гледање и безрезервното поддржување на овие институции на нивната потреба, денес и утре.

Ваквите ориентации, видувања и сознанија во воспитанието и образованието се базираат врз футуролошките визији и размислувања за новиот милениум. Поконкретно речено, во сегашниве услови и во иднина, децата, учениците и младите луѓе се ориентираат кон тоа тие да станат работно професионално активни граѓани за живот и работа и се упатуваат кон интензивно користење на информатиката, електрониката, критичко математичкото и практичното мислење во секојдневното живеење и работа. Тоа значи дека новата технологија бара сообразување со потребите, насоките, визиите во процесот на учењето, работата, производството.

Ваквите сознанија упатуваат на потребата од иновирање на структурата на воспитно - образовната и наставната дејност. Поконкретно, структурирање на нови модели на воспитно - образовната дејноста со разновидни програми и содржини, со наставни планови и програми во кои ќе се вгради она што е предизвик, потреба, афинитет, поавтентично, попривлечно, индивидуално достапно за задоволување на интересите, и барањата на децата и учениците според нивните способности и притоа ќе доаѓа до израз партнерството, интеракциската работа и соработка.

Од напред изнесените сознанија може да се констатира дека педагошката служба во Република Македонија во изминатиот период во воспитно - образовните установи во предучилишните установи, основното и средното образование има значајни резултати во анимирањето и актуелизирањето на повеќе прашања и проблеми од сферата на едукацијата, како и резултати во унапредувањето и осовременувањето на методот, стилот и содржината на работа со повеќе субјекти и фактори во делокругот на институцијата и пошироко.

3.1. Работа со ученици

Стручните соработници знаат како децата учат и се развиваат и им даваат поддршка на сите ученици. Целосно превземаат соодветни активности за вклучување на сите деца во воспитно-образовниот процес, ја темелат работата врз континуираната опсервација и проценка за најдобриот интерес на учениците. Во традиционалното училиште педагогот е медијатор, посредник помеѓу наставните содржини и учениците. Тој е единствен

организатор на воспитно-образовниот процес. Ученикот е во позиција на објект и во подредена положба. Модерното училиште бара и модерен педагог пред кој стои широк дијапазон на задачи кои треба да ги реализира.

Стручниот соработник има знаење и вештина за индивидуална и групна работа со учениците со цел да се поттикне и подржи интелектуалниот и социоемоционалниот развој на ученикот.²³

Работата со учениците вклучува одредени подрачја кои недвосмислено укажуваат на потреба од реализирање на:

- ✚ Поддршка на учениците во учењето со целокупното сопствено професионално знаење и разбирање како и професионални способности и вештини.
- ✚ Следење и поддршка на развојот на учениците, целокупниот процес на социјалниот и емоционалниот развој на нивната поврзаност.
- ✚ Професионална и кариерна ориентација на учениците, избирајќи соодветни методи и инструменти за професионална ориентација, како и професионалното и кариерното советување на учениците го базира врз утврдените интереси, способности и општествени можности.²⁴

На крајот од ова поглавје можеме да наведеме дека соработката на стручниот соработник - педагог со учениците е многу важна, пред сè, заради успешниот развој на учениците и нивното активно вклучување во воспитно-образовниот процес, како активни субјекти на кои треба да им бидат уважени аспирациите, потребите и интересите. Уште на почеток каде се говореше за основните причини за појава на педагошко-психолошката служба во училиштата беше напоменето дека една од причините е и потребата од соработка со семејството. Всушност, семејството и училиштето се два основни фактори на воспитанието. Тие се карактеризираат со долготрајност, перманентност, јак интензитет, одговорност, а семејството посебно со емоционална и лична мотивираност.

---

²³ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 17

²⁴ Исто, стр. 19

3.2. Работа со наставниците

Образованието и науката се безгранични. Оттука во контекстот на примената на современите иновативни едукативни појави и тенденции треба да се почитуваат меѓународните договори спогодби, конвенции, и врз таа основа потребно е вклучување во разни проекти за развој на образованието со стручни, научни и педагошки кадри.

Од особена важност на педагогот е поддршката на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовната работа, а особено за иновациите, и за поддршка на наставниците при реализацијата на наставата, меѓусебниот однос, како и тимската работа.

Работата со наставниците вклучува одредени подрачја кои недвосмислено укажуваат на потреба од реализирање во:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализање на воспитно-образовниот процес и самоевалуација;
- Поддршка на наставниците за работа со учениците разбирајќи го влијанието на социјалните и културните фактори врз образованието;
- Поддршка на наставниците за работа со родителите²⁵

3.3. Работа со родителите

Општа и историска карактеристика на воспитанието е континуирано да се зголемува бројот на фактори и усогласува нивниот меѓусебен однос во поглед на влијание на поединец. Во соработничкиот однос со родителите педагогот е во постојано следење и анализирање на социјално-семејната прилика, а посебно на семејната клима, потоа во постојана работа на педагошко - психолошко образование на родителите (предавања, групни разговори, литератури). Позицијата што ја има педагогот им овозможува да влијаат во вклучување на родителите во различни активности во училиштето. Од особена важност е пристапот и начинот на комуникација што педагогот ги применува во контакти со родителите. Педагогот е емпатичен, се однесува со почит и разбирање и претставува

---

²⁵ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО).
Стр. 25

личност во која родителите имаат доверба и сметаат дека можат слободно да се обратат и да го споделат сето она за што очекуваат поддршка и помош кога се работи за нивните деца.²⁶

Работата со родителите вклучува одредени подрачја кои недвосмислено укажуваат на потреба од реализирање на:

- Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите;
- Едукација на родителите;
- Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето.

3.4. Соработка со заедницата

Педагогот во фокусот на соработката ги има образовните, здравствните, социјалните, научните, културните и другите установи кои можат да придонесат за поквалитетно учење и развој на учениците. Соработува со научните и образовните институции на истражување и иновативни приоди во воспитно-образовната работа.²⁷

Интересот за проучувањето и истражувањето на воспитанието е се поголем во доменот на педагошките науки и во другите идентични дисциплини што го проучуваат воспитанието, образованието и наставата, како три есенцијални и фундаментални педагошки поими од семантичко - семиолошки и концепциски аспект.

Соработката со заедницата вклучува одредени подрачја кои недвосмислено укажуваат на потреба од реализирање на:

- Соработка со локалната заедница
  - Познава начини на соработка со локалната заедница и можности за нејзино учество во животот во училиштето, притоа ги промовира;
  - Познавање на потенцијалите на локалната заедница за поддршка на училиштето, како и придонесување во вредностите на културите во заедницата за да се рефлектираат во сите аспекти на работата на училиштето.

---

²⁶ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 27

²⁷ Исто, стр. 31

 Соработка со стручните институции и организации.

- Разбирање на важноста за соработката со стручните институции, користејќи соодветни начини за соработка со нив;
- Познавање на дејностите на институциите како и идентификување на релевантни институции за соработка во одделени подрачја.²⁸

3.5. Професионален развој и професионална соработка

Професионалниот и кариерниот развој на стручните соработници во воспитно - образовната практика претставува интегрален дел на нивната работа. Со постојаното надрградување на педагошко-психолошки, социолошки, дефектолошки и социјални знаења се со цел да ги примени во својата работа за да придонесе за професионалниот развој на останатиот воспитно образовен кадар. Стручните соработници имаат значајна улога во поддршката на професионалниот развој на ниво на училиште, особено во идентификување на потребите на наставниците, планирање и организирање на различни форми на стручно усовршување во училиштето и следење на ефектите.

Професионалниот развој и професионалната соработка вклучува одредени подрачја кои недвосмислено укажуваат на потреба од реализирање на:

 Личен професионален развој

- Стекнатите знаења преку стручното усовршување ги користи за унапредување на сопствената практика, како и идентификација на личните потреби за професионален развој користејќи ги стандартите и резултатите на саморефлексијата на сопствената работа.

 Поддршка на професионалниот развој и соработка со училиштето

---

²⁸ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 33

- Ја разбира и активно ја промовира со колегијален однос и соработува со колегите. Ги мотивира наставниците за да се усовршуваат професионално и создава поттикнувачка средина во која сите учат.

3.6. Аналитичко-истражувачка работа

Ова програмско подрачје е аналитичко – истражувачката работа, каде врз основа на добиените податоци од набљудувањето и анкетаирањето, доколку е потребно, се превземаат соодветни мерки за постигнување на целта. Стручните соработници согласно своите компетенции вршат објективно следење, систематско собирање и класификација на податоци, системско набљудување и анализирање на воспитно-образовниот процес, но со различен статус, задачи, форми и нивоа на учество на ангажирање. Тука поконкретно се мисли на:

- Анализа и проценка на воспитно образовната работа;

- Аналитичко-истражувачка работа:

- анализирање и проучување на општите услови за работа во училиштето (простор, опрема, стручна литература, образовни потреби на воспитно - образовниот кадар),
- анализа на воспитните ситуации и ефекти во работата на училиштето и програмирање со операционализација на поставените воспитни цели,
- изработка на прегледи, извештаи, анализи и други стручни материјали за сопствената работа, за потребите на стручните органи и тела во училиштетот и надвор од него.²⁹

---

²⁹ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 41

3.7. Училишна структура, организација и клима

Училишната структура во сегашниот тренд на трансформирање и иновирање се наоѓа пред предивикот на времето, на тенденциите во сферата на образованието што говори дека и во наредниот период ќе има значајна насочувачка и доминантна улога и функција.

Во тој поглед во средиштето на европските предивици и реформи во прва план се истакнува преминот од екстензивно кон интензивно образование, адаптирање и структурирање и либерализирање на моделите - курикулумите на наставните планови и програми, потоа воведување на современи методи и техники на учење, развивање и култивирање, воспитување на интелектуалните способности за создавање, учење, стекнување на знаење, како и развивање на интеракциско - комуникациските односи.

Во таа смисла посебно внимание заслужува да се каже дека стручните соработници се едукатори и посредници на едукациските процеси во институциите за воспитание и образование: планери, програмери и организатори на воспитно - образовната работа, аниматори, модератори, дијагностичари, истражувачи и евалуатори, но и со многу други функции и задачи.

Нивното учество во работата на училиштето особено се забележува во делот на градење на позитивната клима и создавањето сигурна, безбедна, стимулативна и ефективна средина за учење и развој на учениците и нивно демократско учество во работата и животот во училиштето. Со овој начин на комуникација, етичко однесување, толеранција, соработка со други и посветеност на работата претставуваат позитивен модел за учениците и наставниците.³⁰

Ова програмско подрачје поконкретно се мисли на:

---

³⁰ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“, Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 43

- ✚ Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно – образовната работа, педагошка евиденција и документација и евалуација);
- ✚ Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.³¹

4. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И ПРИНЦИПИ НА ПЕДАГОШКАТА АКТИВНОСТ

Времето во кое живееме е време на технолошко - електронска револуција кое доведува до бројни квалитативни промени во сите сфери на човековото дејствување. Се најавуваат нови пронајдоци во медицината, астрономијата, економијата, физиката и слично. Како резултат на тоа се јавува експлозијата на знаењата.

Во таа смисла во процесот на воспитанието и образованието се јавуваат сложени процеси и односи кои налагаат нова структурираност, организација на работата, целите и задачите на педагошката активност, како и екстензивна и интензивна примена на бројни педагошки иновации.

Како резултат на тоа, се повеќе преовладува сознанието дека наставникот не може да биде единствениот фактор за организирање и вреднување на воспитно - образовната работа. Од тие причини промените во воспитно - образовната и наставната дејност, мора да најдат одраз во образованието, оспособувањето на нов тип на воспитувач и наставник, стручни соработници педагози кои ќе ги прифатат предизвиците, новините на новото време, ќе се соочат со потребите и можностите на другите субјекти како партнери и активни учесници.

Поконкретно, педагози нема да даваат готови информации и нема да пренесуваат готово знаење, туку ќе ги упатуваат партнерите во истражување, откривање, создавање и креативно - творечко изразување.

---

³¹ Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски“. Македонски центар за граѓански образование (МЦГО). стр. 46

Во овој дел се осврнуваме на целите на задачите и принципите кои треба да бидат почитувани во реализацијата на неговата работа кои треба да одговараат на потребите на времето со иновации за живот и работа во XXI век.

4.1. Цел на педагошка активност

Целта на развојните педагошки активности е педагогот да предвидува, осмислува, поттикнува и насочува развој на воспитно – образовната дејност во училиштетот во согласност со потребите на потенцијалните деца, односно на основа на современите научни спознавања да се работи на создавање на оптимални услови за:

- ✚ Целовит развој на особеностите на децата и учителите,
- ✚ Решавање на развојни проблеми кај децата,
- ✚ Создавање на влијателна растечка средина за успешно учење во училишни и вонучилишни услови,
- ✚ Професионална работа и развој на кариерата на стручните активности на установите,
- ✚ Образование на работителите за одговорно родителство,
- ✚ Унапредување на квалитетот на програмските, организациските и материјално – техничките услови за работа и
- ✚ Унапредување на училишниот и воспитно – образовниот состав.³²

4.2. Задачи на педагошка активност

Задачите на развојната педагошка активност согласно искуствата, постигнувањата и традицијата, неминовно налага потреба од прифаќање на предизвици и сообразување со реалните и конкретните услови и можности и врз таа основа определување на принципите и насоките за трасирање пат во современите текови и во платформата и стратегиите на ниво на држава. Задачи на педагошката активност се следните:

---

³² Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč H. (2001). Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika. Zagreb: Prosvjetno vijeće, Republika Hrvatska. Ministarstvo prosvjete i športa, str. 25

- ✚ дескриптивно - аналитички задачи кои опфаќаат собирање на податоци за развојниот феномен и процес, нивната класификација, систематизација, аналитичко - оперативен увид, мерење и мерки за разновидни потреби и корисници,
- ✚ експлоративно - експликативни задачи кои опфаќаат методичко т.н. квалифицирано испитување и истражување на појавите и процесите со цел да се стекнат оперативни, прелиминарни, дијагностички, научни или некои други увиди како би се објасниле појавите и процесите на причинско - последичните, структурните, функционалните, корелациските и другите нивоа, како би изградиле соодветни процедури на делување, менување и сл,
- ✚ задачи на моделирање и проектирање кои опфаќаат работа на создавање на рационални претпоставки за воведување на промени во т.н. микро - проекти до моделирање на глобални промени во составот, во сегменти и на нивоа на составот.
- ✚ иновативно - развојни задачи кои опфаќаат работа на конверзија на стар и воведување на нов начин, технологија или цел за стабилизирање на нова состојба,
- ✚ нормативни задачи кои опфаќаат работа на изградба на стандарди, оперативни процедури за реализација на воспитно - образовниот процес (технологија на работа, методички решенија, диктатички пакети, социјални односи, цели).³³

4.3. Принципи на развојната педагошка активност

Принципите на развојна педагошка активност се многу важни токму поради таа важност се обработени во овој труд за современо училиште кое го засенува класичниот, традиционален систем во образованието. Овде останува да функционира дидактичкиот триаголник ученик-наставник-наставни програми, но со промени во улогите на овие елементи.

---

³³ Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč H. (2001). Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika. Republika Hrvatska. Ministarstvo prosvjete i športa. Zagreb: Prosvjetno vijeće, str. 26

Принцип на стручна автономија

На своите корисници установите се должни да им осигураат квалитетна стандардна стручна услуга. Во поглед на професионалната работа во училиштата таа смеат да ја вршат само примерно образовани и лиценцирани стручни лица. Стекнатите теориски сознанија и соодветната научна методологија стручните соработници ја применуваат во решавање на единствените воспитно - образовни проблеми и ситуации, па затоа нивната работа не може и не смее да се оснива на искуство и рутина. Стручната автономија или монопол на експертно мислење е основен услов за професионализација во работата. Стручно автономни се оние соработници кои во работата се раководат исклучиво според интересите на корисниците на услугите, применувајќи професионални знаења при пружање на услугите. Во ситуација кога би настанал конфликт на интереси на различни корисници, неретко помеѓу детето и установата, стручните соработници за единствен корисник во тој случај мора да го сметаат само детето и да ги уважат неговите човекови и уставни права на непречено образование. Надзорот над стручната работа ја врши работно - стручна и колегијална контрола.³⁴

Принцип на тимска работа

Еднократност, сложеност, симулираност и мултидимензионалност во воспитно - образовниот процес недвојбено наоѓаат алтернирање во самостојната и тимската работа. Тимската работа на стручните соработници се вчитува во конзилијарното планирање, одлучување и согласното делување. Предмет на работа на стручните соработници е унапредување на содржинскиот неделлив воспитно - образовен процес. Субјекти на тие процеси се детето, учителот, родителот и други. Тимскиот облик на работа овозможува усогласена и навремена примена на разновидните експертски знаења во водење на развојните процеси и отстранување на сепаратичките аспирации на поединечни струки во наметнување на "свои" знаења.³⁵

---

³⁴ Исто, стр. 26.

³⁵ Исто, стр. 26.

Принцип на интер - мулти - дисциплинарна структура и делување

Интер - мултидисциплинарниот пристап во развојната педагошка активност се темели на прифаќање на теориските знаења за развојно - хуманистичката парадигма на воспитување и образување и холистичко - еколошкото сфаќање на детето и неговиот развој (и други корисници) како поаѓалиште во стручната работа. Примената на интер - мултидисциплинарниот пристап е гаранција дека во водењето на развојот на воспитно - образовната установа ќе бидат применети разновидни потреби на професионално знаење. Примената на овој принцип ги пронаоѓа следните решенија: специфична структура на развојна педагошка активност - стручната основа ја чинат стручни лица од различни профили, тимски облик на усогласување на работата како норма на делување и флуентност на содржината на работата на стручните соработници.³⁶

Принцип на составност и стабилност

Развојната педагошка активност промените ги воведува во усогласено делување, урамнотежениот процес и создадена динамичка стабилност. Воспитно - образовните установи се апстрактни нормативни и конкретни социјални состави. Во управување и водење на таков комплексен состав се применуваат составни пристапи. Како апстрактен состав, воспитно - образовната установа ја вбројуваме во сложен развоен состав сочинет од различни подсостави на сложени структури и околина. Покрај тоа, воспитно - образовната установа ја сочинува подсостав на поширок, училишен состав на јавни установи во ингеренција на државата.

Воспитно - образовните установи како конкретен социјален состав имаат свој "сопствен живот", динамика - минато, идентитет и иднина. Изложеноста на установите на најразлични влијанија и ризици на дисконтинуитет и нереалност го чинат рационално водењето на интерниот развој на воспитно - образовните установи во согласност со потребите на составноста и рамнотежата.³⁷

---

³⁶ Исто, стр.26-27

³⁷ Исто, стр. 27

Принцип на социјална вклученост и согласност (консензус)

Содржината на развојната педагошка активност во основа е воведување на промени. Имајќи го предвид знаењето за природата и одликите на социјалните промени, во организациските (училишните) установи како социјални созданија, стручните соработници во сите развојни етапи (создавање на визија за развој, поставување на цели, нивно достигнување и евалуација) се грижат за социјалната вклученост и согласност како темелна состојба на развојот на групните норми и мотивации за ефективни промени.³⁸

Принцип на заштита на личноста и приватноста

Во остварување на развојната педагошка активност стручните соработници се грижат за заштита на приватноста и личноста на сите учесници во воспитно - образовниот процес, посебно за малолетните лица. Податоците за нив се собираат исклучиво во согласност со родителите или старателите. Собирањето на податоци за децата се врши на основа на пропишани процедури за целта, содржината и по правило се користат за промоција на детскиот развој, професионалниот развој на активноста, односно развојот на воспитно - образовната установа. Содржината на податоците е деловна тајна на установата. Децата и вработените се штитат од прекумерна анкетоманија.

Благосостојбата на личноста и приватноста се однесува и на остварување на правата на непречено учење (ненасилна комуникација), заштита на децата од телесен или друг облик на злоставување, односно заштита на приватниот имот.³⁹

4.4. Функции на педагошката активност

Квалитетното функционирање на воспитно - образовните установи може аналитички да се согледа како воведување, менување и хармоничко остварување на различни функции на педагошката активност на установата. Стручните соработници ги остваруваат следните основни функции на педагошката активност: оперативна, студиско -

---

³⁸ Исто, стр . 27

³⁹ Исто, стр. 28

аналитичка, информативна, супервизорска, инструктивна, советодавна, истражувачка, нормативна и функција на водење.

Оперативна функција

Стручните соработници се вклучени во секојдневниот живот и работа на воспитно - образовните установи, по пат на непосредно воведување, организациско и практично изведување на воспитно - образовните процеси. Тие се вклучени во работа со: ученици, наставници, родители, стручни соработници, воспитувачи и надворешни соработници; работа со стручни тела, комисии и одбори: одделенски совет, класен совет, заедница на училишта и сл.

Оперативната функција се состои во непосредна работа на создавање на услови за одвивање на развојната педагошка активност (планирање, координација, следење, евалуација) и изведба на таа активност. Таа е составен дел на стручната работа задолжително се остварува кај сите профили на стручни соработници.

Студиско - аналитичка функција

Во средиште на студиско - аналитичката функција се наоѓа детето кое е во процес на развој и воспитно - образовната средина во процес на учење. Студиско - аналитичката функција на развојната педагошка активност се состои во континуирано и целовито, одредено теориско подесување на осмислена, научна методологија на втемелени и одбрани цели и задачи насочени кон следење на воспитно - образовните и други процеси во установите. Остварувањето на студиско - аналитичката функција е претпоставка за квалитетот на работа на установата (оценка на положбата, статус и состојба на установата, нејзините делови или некои сегменти на работа), дефинирање на целите на усовршувани квалитети на воспитно - образовната работа и водење на воспитно - образовна активност.

Студиско - аналитичката функција е основа во однос на: развој на информациско - документацискиот состав, осмислување на програми на истражувачката работа, испитување на образовните потреби и насочување на употреба на расположливи ресурси.

Информативно - документациска функција

Кој има информација, тој има и моќ. Информирањето претставува претпоставка за развој. Информативната функција на развојната педагошка активност на стручните соработници се состои од постојано анализирање на потребата на учесниците за информации, односно задоволување на тие потреби со создавање на квалитетен информациско - документациски состав. Тоа е состав за евидентирање, собирање, размена и распределба на различни известувања во (и за) установата, за соработниците на воспитно - образовниот процес, сите овластени или заинтересирани, навремено и целовито ги снабува со информации за работата, развојот или евалуацијата на квалитетот. Според содржината, разликуваме: процесно - работна, евалуациска, научно - стручна, организациска, административно - управни информации и други видови на информации.

Комуникациската структура на установата се состои од извори на информации, комуникациска мрежа на установите и документациско - технички состав. Изворите на информации се пред се субјекти на воспитно - образовниот процес, внатрешни јазли и различни надворешни информациски центри. Комуникациската мрежа ја чини комуникацискиот канал и распределбата на информациите во мрежата (правци на движење на информациите и фреквенција на протокот на информации).

Документациско - техничкиот состав го сочинуваат организациски правила на документација на работата и информирање, односно технички медиуми на документирања и комуницирања. Овој состав овозможува квалитетно функционирање на информацискиот состав.

Инструктивна функција

Инструктивната функција се состои во поучување на различните субјекти на воспитно - образовниот процес: ученици, наставници, родители, стручни соработници, воспитувачи и надворешни групи. Инструктивната функција се темели на развој на установата како "организација која учи", и се остварува во работата со сите субјекти на воспитно - образовниот процес и различните облици (наставнички совет, одделенски

активности, стручно - методички активности, организациски процеси и заедничко усовршување на наставниците).

Советодавно - терапевско - супервизиска функција

Советодавната, терапевската и супервизиската функција на развојната педагошка активност се вчитува во диференцијалниот пристап и содржина на работата на стручните соработници, во согласност со специфичните развојни и животни проблеми на детето, групи на деца и професионални потреби на наставникот. Оваа функција се оснива на хуманистичката теориска појдовна точка за човекот како проактивно, а не рекреативно суштество и делување насочено на развој на личните и групните потенцијали и, последователно на тоа, супериорност на стратегиите на превенциите во однос на куративите (ученикот не е пациент). Советодавно - терапевско - супервизиската функција на стручните соработници се остварува со анализирање на проблемите, изработка и примена на програми за интервенција, односно работа на помагање во решавање на проблемите на поединци и групи.

Истражувачка функција

Истражувачката функција на развојната педагошка активност се остварува како темелна активност на ученикот, односно со цели да се стекнат спознанија за промените (иновациите) кои ќе придонесат во подигање на квалитетниот развој на детето, наставникот и установата како целина и како начин на остварување на тие промени. Воспитно - образовната установа е дефинирана како "иновативна организација која учи". Истражувачката функција е интегрална функција на таа организација, а тоа значи дека сите субјекти на воспитно - образовниот процес учејќи истражуваат и истражувајќи учат.

Поаѓајќи од конструктивистичките ставови: дека учењето по себе е специфичен облик на истражувања, а според тоа личниот развој на детето претставува специфичен облик на истражувања и промени (учење како истражување); дека поучувањето на наставниците се оснива на концепт "рефлексивно учење", дека промените на ниво на установата можат да се остваруваат со комбинирана примена на стратегија: составно

истражување (институционална промена), акциско истражување (развојот претставува истражување + промени), училишна култура и "еколошко" истражување (промени во влијанието на организациската околина). Во согласност со тоа, истражувачката функција доминантно се оснива на квалитетна истражувачка парадигма и остварување на соодветните методи на истражување.

Во согласност со интегралниот пристап, истражувачката функција на развојната педагошка активност се остварува во целини како воспитно - образовен и организациски процес. Стручните соработници во согласност со своите стручни профили задолжително се диспонираани во истражувачката работа во воспитно - образовниот процес, но со различен статус, задачи, облици на учество и степен на ангажирање.

Нормативна функција

Нормативната функција се состои во стандардизација на организацијата, технологијата и изведба на работата - развој на соодветните норми, процедури и протоколи за економично, стручно, навремено и квалитетно извршување на работата и работните задачи.

Сложеноста и еднократноста (неповторливоста), креативноста, симултаноста и автентичноста се темелни облици на воспитно - образовниот процес и развојната педагошка активност на стручните соработници. Нормативните стандарди се компатибилна основа на развојот на професионализацијата: развој на методот на работа, планирањето и програмирањето на работа, усовршувањето на курикулумите на професионалното образование и перманентното усовршување и др.

5. РАБОТА НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ

Училишниот педагог согласно искуствата, постигнувањата и традицијата, неминовно налага потреба од прифаќање на тие предизвици и сообразување со реалните и конкретните услови и можности и врз таа основа определување на принципите и насоките

за трасирање пат во современите текови и во платформата и стратегиите на ниво на држава.

Напред изнесените аргументи потврдуваат дека педагошката служба навистина има сложена, одговорна и комплексна задача и функција.

5.1. Цел и задачи на работата на стручниот соработник - педагог во основното училиште

Секоја работа постои и се обавува со определена цел, па така и постоењето на училишниот педагог се оправдува со неговата дејност што е насочена кон основната цел која треба да се постигне во воспитно - образовните организации. Работата на училишниот педагог во основното училиште, поголем број автори ја сведуваат на следење, проучување и унапредување на воспитно - образовниот процес и стручната работа на воспитно - образовните организации.

Широко и општо поставената цел на активноста на училишниот педагог како некогаш, така и денес, подразбира дека таа треба да се темели на повеќе содржинско - разновидни подрачја на работа и да овозможува различно определување и толкување на работните задачи на училишниот педагог.

Во поглед на задачите кои треба да ги реализира педагогот во основното училиште, можеме да кажеме дека согласно литературата која го третира ова прашање дека тие се бројни. Секако тоа е поради тоа што улогата на педагогот е од големо значење за унапредување на воспитно образовната работа на училиштето. Во тој контекст, ќе дадеме преглед, главно на некои глобални работни задачи на училишниот педагог.

Најпрво би истакнале дека работните задачи на педагогот, уште од минатото, од почетоците на развојот на стручната служба во училиштата, кога тие за прв пат биле дефинирани, до денес, постојано се модифицираат и дополнуваат, согласно со развојните промени и потреби на училиштата во функција на унапредување на нивната воспитно образовна работа.

Токму од таа причина, овде ќе бидат изнесени оние работни задачи на педагогот кои сметаме дека се од суштинско значење за денешницата и дека тоа се токму оние

работни задачи по кои денешните педагози треба да се раководат при планирање на нивната годишна програма за работа и кои треба да ги реализираат или имплементираат низ праксата во основното училиште во кое работат.

Генерално, задачите на училишниот педагог се во функција на:

- ✚ унапредување на воспитно - образовната работа во целина,
- ✚ помагање во работата на учениците,
- ✚ унапредување на наставата по пат на следење, давање на методиски упатства и внесување на иновации,
- ✚ работа со родители.

Поаѓајќи од целите и задачите на подрачјето, следењето и унапредувањето на воспитно - образовната дејност на училиштето, училишниот педагог го одредува своето место во овој процес како прв носител и координатор, кој ги популаризира постигнатите резултати и податоци и им дава понатамошен тек и функција во педагошката практика.

Почнувајќи од постојаното усовршување на планирањето и подготвувањето на реализацијата на воспитно - образовната дејност, преку постојана грижа за иновирање на наставата и другите воспитно - образовни активности, постојано ја збогатува содржината и облиците на работата на стручните тела во училиштето.

Педагогот во училиштето работи на:

- ✚ укажување стручна помош при конципирањето и конечното изготвување на годишната програма за работа на училиштето, програмите за работа на воннаставните активности и другите подрачја на воспитно - образовната дејност,
- ✚ непосредно следење на програмираните содржини и активности во воспитно - образовната работа на училиштето,
- ✚ педагошки и дидактичко - методички консултации со наставниците за наставата, нејзиното иновирање, вреднување и унапредување со учениците и нивните родители,
- ✚ истражувачки проекти и акциони училишни истражувања, како и анализирање и проучување на значајни проблеми и прашања во училиштето,

- ✚ програмирањето, организирањето и иновирањето на сопственото и стручното усовршување на раководниот и наставничкиот кадар на ниво на училиште,
- ✚ работните задачи педагогот во училиштето ги реализира преку тимска работа со другите стручни работници (психолог, дефектолог, социолог, социјален работник и библиотекар) преку програмирана соработка со директорот на училиштето, стручните работници од Бирото за развој на образованието.⁴⁰

Како стручен соработник, педагогот е вклучен и во работата на стручните активи во училиштето, во наставничкиот совет и програмите за работа на ученичките организации, односно детската организација. На тој начин, училишниот педагог соработува или активно учествува во работата на стручниот актив во училиштето.

Како што погоре наведовме неговата работа сноси голема одговорност и од тие причини се подразбира дека училишниот педагог не работи сам и дека е во трајна соработка со членовите на училишниот тим. Заедничка партиципација во работата, заедничко планирање и проверување на резултатите, дефинирање на специфичности, уважување за делување на другите, развивање на ефикасен облик на работа, всушност се облиците на тимската работа. Тимот треба да има своја автономност, но никако не смее да биде изолиран. Тимот треба да поседува трајна потпора (директор, педагог и другите колеги) и други видови на потпора: привлечноста на нивните идеи и условите кои се препоставка за успешно остварена цел. Членовите во тимот мора да се договараат и да оддржат начин на самостојност и одлучување. Состаноците треба да бидат добро припремени, кратки и спрема потребите.

Формирањето на добриот тим во училиштето не значи само да се поврзе педагогот и стручните соработници кои имаат соодветни знаења поврзани за задачата која што треба да се оствари, туку важни се и нивните особености, мотивацијата и сопствените вредности и сл.⁴¹

---

⁴⁰ Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 84

⁴¹ Koboła, A. (1968). Sluzba školskog pedagoga u osnovnim školima. Zagreb: Pedagoški rad, br. 4, str. 225-232

5.2. Подрачја и рамковна содржина на стручната работа на училишниот педагог

Педагогот во училиштето учествува и работи во реализирањето на сите задачи и подрачја на работата дадени во општата програмска структура "Основно образование - содржини и организација на воспитно - образовната дејност". Изборот и содржините од подрачјата за работа го врши според специфичните услови, потреби и состојби во училиштето. Содржините на стручната работа во глобални рамки можат да се групираат во следниве подрачја:

Непосредно следење на воспитно - образовната работа во училиштето

Првото програмско подрачје е непосредното следење на воспитно – образовната работа. Целта на ова подрачје е следење на продуктивноста и однесувањето на учениците во однос на организираниите посети и активности. Најчесто ова подрачје акцент става на:

- учество во следењето и стручна помош при организацијата на наставата по задолжителните, изборните и факултативните предмети, додатната, дополнителната и целодневната настава,
- учество во следењето и помош во организацијата и реализацијата на воннаставните активности (слободните ученички активности, ученичките натпревари, заедницата на учениците, производната и друга општествено корисна работа и ученичките екскурзии),
- учество во следењето на реализацијата на годишната програма за работа на училиштето (следење и вреднување на условите во кои работи училиштето), социо - културните услови во кои работа учениците и користењето на објектите од средината во која работи училиштето,
- учество во следењето на ефикасноста на организацијата на работата во училиштето (работа во смени, распоред на часовите од редовната настава и воннаставните активности, содржини и подготовка на состаноците и други стручни средби во

училиштето), како и други видови и начини на комуницирање во тековната организација и работа,

- непосредно следење, проучување, вреднување и унапредување на сопствената работа (планирање, програмирање, евидентирање и документирање).⁴²

Советодавно - консултативна работа со наставниците

Второто подрачје ја опфаќа советодавно – консултативната работа со наставниците каде целта е развивање на свеста кај учениците за потенцијалите на културно – едукативните институции, односно дека тие можат да се употребат за продуктивно искористување на слободното време. Поконкретно, тука се земаат предвид:

- инструктивно - консултативна работа со наставниците при планирањето и подготовката на наставата (разгледување на современи приоди и концепции, особено со наставниците кои тоа го бараат),
- соработка со наставниците во изборот и примената на ефикасни форми, методи, средства, постапки во наставната работа и другите воспитно - образовни подрачја,
- информирање на наставниците за теоретските основи и принципи на некои поефикасни форми на настава и учење (учество во организирање и демонстрирање на практични модели на наставната работа и друго),
- консултативна работа со наставниците во оценувањето на учениците (воведување нови постапки и инструменти за следење, проверување и оценување на постигнувањата на учениците),
- соработка со одделенските раководители во процесот на организацијата на работата на одделенските заедници,
- учество во откривањето на причините кои доведуваат до промени во однесувањето на учениците (потешкотии и проблеми во учењето и наставата, семејството и опкружувањето),

---

⁴² Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 84

- учество во барањето на рационални можности за поодмерно ангажирање на учениците со наставни и воннаставни задолженија (домашни задачи контролни и практични работи, тестови на знаења, додатна настава, секции, ученички организации, натпревари и друго),
- вклучување во работата на одделенската заедница и заедницата на ниво на училиште (соработка во реализацијата на сите програми што учениците самостојно или со наставниците и родителите ги реализираат),
- учество во програмирањето и организацијата на педагошкото образование на родителите (со барани и интересни содржини и активности, партнерска улога и соработка со училиштето),
- учество во советодавната работа со родителите чии деца имаат проблеми во учењето и напредувањето, како и на оние кои побрзо напредуваат.⁴³

Аналитичко - истражувачка работа

Третото програмско подрачје е аналитичко – истражувачката работа, каде врз основа на добиените податоци од набљудувањето и анкетањето, доколку е потребно, се превземаат соодветни мерки за постигнување на целта. Тука поконкретно се мисли на:

- анализирање и проучување на општите услови за работа во училиштето (простор, опрема, стручна литература, образовни потреби на воспитно - образовниот кадар),
- анализа на воспитните ситуации и ефекти во работата на училиштето и програмирање со операционализација на поставените воспитни цели,
- анализирање, проучување и истражување на специфични и актуелни наставни и воннаставни проблеми и појави во училиштето (учество во училишни акциони и други истражувачки проекти од видот на активната настава - интерактивно учење, диференцирана настава, тимска работа во групи и слично),
- испитување на педагошките фактори за асоцијативното однесување на учениците,

---

⁴³ Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 85

- испитување на причините и тешкотиите на учениците кои заостануваат во учењето од педагошки аспект,
- изработка на проекти, скции за микроистражување, инструменти и други елементи од истражувачката методологија,
- изработка на прегледи, извештаи, анализи и други стручни материјали за сопствената работа, за потребите на стручните органи и тела во училиштетот и надвор од него.⁴⁴

За реализирање на содржините и активностите од ова подрачје педагогот соработува со директорот, психологот и другите стручни работници, наставниците, стручните работници од Бирото за развој на образованието, наставничките факултети и други организации и асоцијации.

Стручно усовршување на воспитно - образовниот кадар

Четвртото програмско подрачје е стручното усовршување на воспитно – образовниот кадар. Во овој дел, е наведено дека едагогот во училиштето во соработка со директорот и другите стручни работници, активно работи на интерното стручно усовршување преку примена на современи андрагошки форми на работа. Стручно придонесува со:

- учество во работата на стручните активи, одделенските совети, наставничкиот совет и директорот, во анализирањето, проучувањето, иновирањето, вреднувањето и унапредувањето на воспитно - образовната работа во училиштето,
- учество во реализацијата на програмите за стручно усовршување на наставниците, воспитувачите и другите стручни работници во училиштетот, посебно со наставниците почетници (помош во менторската работа со наставниците и стручните работници),

---

⁴⁴ Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 86

- организира ефикасно користење на стручната и педагошко - психолошка литература со која располага училиштето (изработува библиографии и други упатства),
- учество во реализирањето на програмите што Бирото за развој на образованието ги реализира во училиштето (увиди, консултации со наставниците и воспитувачите, советувања, семинари и други форми на стручно усовршување на наставно - воспитниот кадар),
- учество во организираниите форми на стручно усовршување преку активите, секциите, собирите, конгресите и симпозиумите на педагозите во земјава и надвор од неа,
- индивидуална работа на сопственото стручно усовршување (учество на студиски престои, постдипломски студии и слично).⁴⁵

Педагошка евиденција и документација

И петиот, односно последното програмско подрачје е педагошката евиденција и документација. Целта на ова подрачје е да се подобри и усоврши воспитно – образовната работа во училиштето, односно, поконкретно се мисли на

- евиденција и документација за сопствената работа од разговори со ученици, родители, наставници и други стручни лица надвор од училиштето, план и програма за работа (годишен глобален и месечен оперативен), дневник за работа со учениците, со родителите и наставниците, документација за извршената аналитичко - истражувачка работа (прегледи, инструменти, извештаи, проекти и слично),
- преглед на педагошката евиденција и документација околу одредени истражувања, проекти, семинари, средби, консултации и слично, преглед на педагошката евиденција и документација на класните раководители и наставници,

---

⁴⁵ Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 87

- подготовка на завршни извештаи од реализираната работа и добиените резултати за потребите на Бирото за развој на образованието,
- учество во унапредувањето на педагошката евиденција и документација што во училиштето се изготвува и води.⁴⁶

Горе наведените подрачја на овој докомент се од постар датум, во споредба со новите основни компетенции кои треба да ги поседува педагогот за успешно реализирање на неговата стручна работа во основното училиште.

6. СОРАБОТКА И АКТИВНОСТИ НА УЧИЛИШНИОТ ПЕДАГОГ СО ДИРЕКТОРОТ, НАСТАВНИЦИТЕ, РОДИТЕЛИТЕ И УЧЕНИЦИТЕ

Воспитниот процес без разлика за кој степен на образование станува збор претставува сложена и динамичка структура на меѓучовечки однос кој се воспоставува помеѓу субјектите во воспитниот процес и учениците, како и помеѓу самите ученици.

Неспорно е во секојдневната пракса потврдено, дека успешната воспитна работа, зависи од квалитетот на воспоставените односи помеѓу субјектите во воспитниот процес. Успешниот однос не може да се гради врз недоверба и негативни емоционални ставови. Субјектите во воспитниот процес и учениците ќе постигнат успешни воспитни резултати само доколку ги негуваат позитивните меѓучовечки односи.⁴⁷

Кооперативната активност бездруго е главна и доминантна компонента на воспитно - образовната работа во основното училиште, па поради тоа таа претставува нужен и незаменлив услов за нејзиното успешно реализирање. Оттука, со право се тврди дека нема квалитетна наставна работа ниту пак нејзино усовршување и осовременување, без ваквиот

---

⁴⁶ Основи на програмирање на воннаставната воспитно - образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1998). Скопје: Министерство за образование и физичка култура, Педагошки завод на Македонија, стр. 88

⁴⁷ Баракоска, А. (2009). Педагошко водење (интерен материјал). Скопје: Филозофски факултет, Институт за педагогија, стр. 66

вид активност, односно без кооперативна активност меѓу сите субјекти кои имаат своја улога при планирањето и реализирањето на основната дејност на училиштето.⁴⁸

Кооперативната активност е исто така, основна претпоставка и важен услов за успешна реализација на работните задачи на училишниот педагог во основното училиште. За извршување на голем дел од работните обврски педагогот треба да соработува со директорот на училиштето, наставниците, учениците, родителите на учениците и другите стручни работници во училиштето но и со други субјекти надвор од него. Меѓутоа, неспорно е дека кооперативната активност на училишниот педагог со наставниците е најважниот сегмент на севкупната негова активност во училиштето. Дали училишниот педагог успешно ќе ја изврши својата улога, тоа ќе зависи, покрај другото, од квалитетот и навременото извршување на сите негови работни задачи за кои постои потреба за кооперативна активност со наставниците.⁴⁹

6.1. Кооперативна активности на училишниот педагог со директорот

Активноста произлегува од условите во кои делува педагошката служба во училиштето, односно стручното лице во функција на училишен педагог. Работата на директорот е комплексна со многу предизвици, меѓутоа правилното екипирање, отворениот и искрен однос кон сите чинители на училишниот живот, вродуваат со плод. Со заеднички сили директорот преставува десна рака во креирање на годишни програми. Исто така изградена е една визија која ја реализираат секојдневно учениците, наставниците, родителите и сите вработени во училиштето, потпомогнати секако од Локалната самоуправа, МОН, БРО и ДПИ. Со постојана присутност во училиштето, без разлика дали е учебна година, или летен распуст, резултатите не изостануваат и тие даваат стимул за уште поголеми ангажирања. Секако, ова е само еден, но често основен облик на оддалечување на тие две функции.

---

⁴⁸ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр. 95

⁴⁹ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр. 95

Во поглед на кооперативниот однос помеѓу директорот и педагогот, потребно е посебно да се разгледува нивниот меѓусебен однос. Нивната соработка се зајакнува со искуството во училишната работа. Постојат три различни односи, и тоа:

- ✚ директорот има искуство во раководење со училиштето, а педагогот настапил со почетнички стаж и пракса,
- ✚ во обратна ситуација педагогот има одредено искуство во функција на педагошката служба, а директорот има наставно искуство без искуство во раководење (директор почетник),
- ✚ и директорот и педагогот имаа специфично искуство кое произлегува од нивната стручна спрема и искуство стекнато со работа.⁵⁰

6.2. Кооперативна активност на училишниот педагог со наставниците

Улогите на наставникот и на училишниот педагог во основното училиште се професионално одвоени, но и покрај тоа тие меѓусебно се испреплетуваат во работата и се дополнуваат, во насока на остварување на заедничките цели кои пред нив се поставуваат во основното училиште. Всушност, сите активности кои ги реализираат училишниот педагог и наставниците во училиштето се во функција на успешно остварување на заедничката цел, а таа е, унапредувањето, модернизирањето, осовременувањето на целокупниот воспитно - образовен процес.

Меѓутоа, за да можат успешно и квалитетно тие да ги реализираат своите активности, потребно е меѓусебно да соработуваат. Врз основа на бројот на задачите, како и активностите кои треба да ги реализираат и двата субјекти во основното училиште, може да се состави цела листа на заеднички активности кои треба да ги реализираат во меѓусебна соработка.

Како една од заедничките активности помеѓу училишниот педагог и наставниците е заедничкото планирање и подготовка на наставните и воннаставните активности. Училишниот педагог може да ја иницира соработката со наставникот или со повеќе

---

⁵⁰ Исто, стр.23-24

наставници и обработка, кога тој или тие ќе сакаат да планираат наставни или друг вид активности, според некои нови и посебни замисли, барања, или пак заедно да работат на изготвување на образец за планирање и подготовка на воспитно - образовните активности. Преку разговор со наставникот, на училишниот педагог ќе му се појаснат и ќе му станат појасни некои постапки на наставникот при планирањето на неговата работа, кои навидум отстапуваат од некои норми и барања на планирањето.

Една од задачите и обврските на училишниот педагог покрај другите е и следењето и вреднувањето на работата на наставниците, која е една од компонентите на системот за евалуација на воспитно - образовниот процес во училиштето. За успешно да се реализира оваа активност, неопходно е да се оствари соработка на училишниот педагог со наставникот, за општо добро на двата субјекта. Во следењето и вреднувањето на работата на наставникот, приоритет се дава на неговото ангажирање во подготвувањето и изведувањето на наставата, во работата на воннаставните активности, со учениците и неговата работа како одделенски раководител. Во соработката на следење и вреднување на работата на наставникот, училишниот педагог и наставникот се сретнуваат најмалку три пати, и тоа: при анализата на плановите и подготовките за работа или во така наречената препаративна фаза, потоа при анализата на текот на реализацијата на истите (оперативна фаза), и при дополнителна анализа и вреднувањето на резултатите од воспитно - образовната работа на наставниците (верификативна фаза). Тоа значо дека во сите три фази неопходно е да се оствари кооперативна активност меѓу училишниот педагог и наставникот.⁵¹

Притоа, педагогот му помага на наставникот да ги осигура соодветните услови за наставата и учењето, потоа му понудува помош во развивање на стручната наставна работа и запознавање со секој поединечен ученик. Педагогот му овозможува на наставникот предходна идентификација на секоја ученичка способност вклучувајќи ги и неговите предности и недостатоци, потоа помага во настојување да се зајакне можноста на секој ученик во учествување во самостојно учење и работа, решавање проблем и донесување на

---

⁵¹ Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум. стр. 95

одлуки, го поттикнува секој наставник да учествува во работата на педагошката служба и во донесување на програмската работа, со што ја поттикнува и овозможува кај наставникот во координација на училишната средина. Андрагошката функција на училишниот педагог помага наставникот да се прифати самиот себе и постигнува создавање на поволна клима во педагошкиот колектив.

Освен погоре споменатите, кооперативна активност помеѓу училишниот педагог и наставникот може да настане по следниве прашања: потреба од работа со ученици со посебни потреби, во врска со родителите на учениците, во врска со професионалното ориентирање на учениците и др.

6.3. Кооперативна активност на училишниот педагог со родителите

Соодветното оспособување на педагогот е она кое потенцира на контекстот и потребите на заедницата во која делува, знаењето за сите состави кои партиципираат во институционалното воспитување и образование, оспособување за комуникација, способност да гради партнерски односи и унапредувачки односи во заедницата во која учи, способност да интервенира но и да превенира, спремност и способност за евалуација на својата работа и работа на другите, односно способност за работа на своето усовршување.⁵²

Во педагошко-советодавна работа на педагогот со родителите на учениците спаѓа и помошта на родителите во развојот и работата на училиштето (училишниот одбор, организирање на помош и локалната средина на училиштето), како и помош на одделенскиот раководител во соработката со родителите и помош на наставниците во соработката со родителите во изготвување на јавно и културно претставување на училиштето (приредби, изложби, акции, манифестации) и сл.

Педагогот помага во учење на родителите во реализирање на делови од училишната програма во која постигнуваат успешни резултати; Учествуваат во остварување на програмата на слободни активности; Учествуво во реализација на програмата на професионалното информирање; Помош и организирање на почести посети и екскурзии,

---

⁵² Maleš, D., Stričević, I., Ljubetić, M. (2010). Osposobljavanje budućih pedagoga za rad s roditeljima. Zagreb: Filozofski fakultet, Život i škola, br. 24, vol. 2, god. 56, str. 35

учествување во решавање на социјалните и здравствените проблеми на ученикот; Помош во организирање на слободното време на ученикот и работа со друштвената организација која го обиколува ученикот; Непосредно вклучување во акција на уредување, реконструкција и изградба на училишниот објект, терен, набавка на наставните средства и материјали за работа на ученикот; Ангажирање во училишниот одбор, совети на родителите, совети за фондови и тн; Помош во издавање на училишното списание и сл.

Неспорно е дека педагозите треба да ги познаваат родителите и родителското воспитување, односно за нив важни се нивните компетенции во подрачјето за соработка со родителите и воспитно - образовните установи. Од една страна, во својата секојдневна работа се среќаваат со проблеми кои или произлегуваат од родителското окружување, или треба да се решаваат заедно со родителите, што бара добро познавање на условите во семејството, а од друга страна, нивната улога во развојната служба бара работа со воспитувачите и наставниците како би можеле истите да знаат и можат да воспостават подобри односи со родителите. Тој важен сегмент во нивната работа и потребните компетенции бара и соодветно образование кај идните педагози.⁵³

Прашањето за соработката на родителите и педагозите денес е едно од неизбежните прашања на педагошката теорија и пракса. Односите помеѓу родителите и педагозите зависат од положбата во општеството која ја уживаат родителите и училиштето, па за разбирање се и современите трендови во кои е потребно да се познава и влијанието на општеството врз развојот на децата.⁵⁴

Семејството е природна животна и воспитна заедница, а училиштето е професионална установа која се грижи секој човек да добие барем минимално образование без кое не би можел да живее, работи и создава.⁵⁵

Училиштето денес делува во сложени општествени услови кои се повеќе го отежнуваат остварувањето на воспитните и образовните задачи. Квалитетната соработка помеѓу родителите и училиштето бара вложување во заеднички и двостран труд, обид за

---

⁵³ Исто, стр.36

⁵⁴ Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između roditelja i škole. Zagreb: Društvena istraživanja, god.5, br. 1, str. 75

⁵⁵ Rosić, V., Zloković, J. (2003). Modeli suradnje obitelji i škole. Đakovo: Tempo

потполно задоволување на интересите на двете страни (родителски и педагошки) и се тежнее кон заедничка визија.⁵⁶ Сегментот на соработка помеѓу училиштето и родителите е само дел од компетенциите на педагогот, кои од него бараат и етички вредности во личниот и професионален морал.⁵⁷ Во современата педагошка литература, место поимот соработка, се почесто се употребува поимот партнерство. Со овој поим се сака да се истакне важноста на рамноправната комуникација, договорот и меѓусебното почитување.

Врз основа на некои претходни сознанија и истражувања, реализацијата на работата на педагогот се остварува преку успешната соработка, техниките и методите кои ги користи во својата работа. Во смисла на успешната соработка, тука мислиме на неговата соработка со директорот, другите стручни соработници, учениците и родителите. Во поглед на техниките и методите, педагогот потребно е да ги следи тековните промени и да користи соодветни техники и методи, со цел ефикасна реализација на неговата работа.

6.3.1. Облици на соработка помеѓу родителите и педагогот

6.3.1.1. Разговор

Комуникацијата е секојдневна, вообичаена работа. Сите ние имаме потреба и право да знаеме што се случува околу нас и се што е поврзано со нас. Без комуникација сето она што го мислиме и го имаме стекнато како знаење ќе престане да постои, а секоја генерација ќе биде посиромашна за искуството на претходната.⁵⁸

Со цел комуникацијата со родителите да биде поуспешна, педагогот во своите односи спрема нив треба да ги има во предвид следните одредени карактеристики⁵⁹: да имаат разбирање спрема родителите, родителите во педагогот треба да видат личност која врши стручна работата, да им пружи на родителите можност и тие да можат да го кажат своето мислење и ставови, да биде совесен во работата со нив и др.

---

⁵⁶ Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. Zagreb: Pedagogijska istraživanja 3, str. 123

⁵⁷ Lukaš, M., Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. Zagreb: Život i škola. br. 24. v. 2. god. 56. str. 213

⁵⁸ Петковски, Н. К., Алексова А. М. (2004). Водење на динамичко училиште: организација, приоритети, предизвици и достигнувања. Скопје: Министерство за образование и наука. Биро за развој на образованието. стр. 130

⁵⁹ Lukaš, M., Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. Zagreb: Život i škola. br. 24. v. 2. god. 56. str. 214

Разговорот е најчест облик на соработка помеѓу педагозите и родителите, а може да биде индивидуален и групен. Педагогот мора да го земе во предвид и фактот дека на секој родител му се чини дека неговиот проблем е најголем и најважен проблем, односно дека родителите не можат да ја рангираат важноста на своите проблеми во однос на проблемите на другите. Од друга страна, педагогот мора да се дистанцира од можноста за создавање на лични чувства на начин што ќе се врзат за поединечни ученици, без оглед на тоа дали истите се позитивни или негативни.

6.3.1.2. Родителски состаноци

Родителските состаноци спаѓаат во групата на групни разговори помеѓу педагогот и родителите. Причината за групните состаноци мора да биде, пред се, проучена воспитно - образовна ситуација. Со цел да се дојде до одредена тема, потребно е да се познаваат причините поради кој е потребно да се води разговор. Во текот на таквиот разговор се одредуваат и целите до кои се сака да се дојде со таквиот разговор.⁶⁰

По правило, групниот разговор се води, односно може да биде слободен. Водениот разговор се карактеризира со положба на една личност која цело време или повремено го насочува разговорот и поставува прашања. Таквиот разговор може да биде и наизменично поврзан. На пример, некое време педагогот може да го води разговорот, а потоа улогата да ја преземе некој родител или наставник.⁶¹

Родителските состаноци како облик на соработка помеѓу педагозите и родителите можат да се поделат на училишни и одделенски родителски состаноци. Училишните состаноци се најмасовен облик на состаноци кои ги собираат родителите и на него со повикани сите родители поради некакви потреби. Годишно се свикуваат два родителски состаноци, и тоа на почетокот на годината, а вториот на крајот на училишната година. Одделенските состаноци се најчест облика на родителски состаноци кои се свикуваат спрема однапред одреден план или доколку се укажат некакви потреби за истите. На ваквите состаноци најчесто се говори за општите воспитни и образовни потреби, успесите

---

⁶⁰ Jurić V. (1989). Metodika rada školskog pedagoga. Zagreb: Školska kniga. str. 303

⁶¹ Исто, стр.303

во одделенијата и др. Педагогот понекогаш присуствува на ваквите родителски состаноци или одржува актуелни предавања.

6.4. Педагошка работа со учениците

Најголемиот дел на непосредна работа на училишниот педагог би требало да ја помине во работа со учениците. Основна задача на училишниот педагог е да ги оспособи учениците за создавање нови знаења и примена на современи извори на знаења низ наставниот процес и низ вклучување во воннаставните активности. Важната задача на училишниот педагог е да им објасни на учениците како да постанат вистински субјекти во воспитно - образовната работа, а не за нив да се говори како за објекти.

Основната работа на соработка на педагогот во полето со учениците опфаќа: запознавање на положбата на децата во условите на нивниот развој, испитување припременост и зрелост за вклучување во поединечни програми на школувањето, пратење на нивниот севкупен развој, а посебно напредувањето во училишната работа и учење, односно советодавна воспитна работа со учениците. Притоа педагогот ја утврдува возраста за предвремени редовни и одложени појдувања во училиште; го прати успехот и напредувањето на учениците во наставата и воннаставните активности во односот. Педагогот е задолжен да го индетификува ученикот на кој му е потребна дополнителна работа и да организира образовна - воспитна работа со него. Тој е во постојана работа со учениците од во припреми за нивна екскурзија, посети, излети прослави, културни и спортски акции, хуманитарни и други активности. Училишниот педагог секогаш е подготвен за испитување на образовната спремност на деца за појдување во училиште, за индивидуална и групна работа со учениците кои имаат проблем во однесувањето и учењето. Во подготовките за настава од особена важност е да се посвети внимание на зборовите кои ќе се употребуваат при презентирањето на наставните содржини. Врз основа на искажаните зборови на педагогот, кај учениците се создава емоционален набој од чија јачина се пројавува мотивација и интерес за учење. Училишниот педагог му помага на ученикот да се спознае, разбере и прифати самиот себеси, усмерувајќи го на користење на своите особини и предности за надминување на недостатоците, и кога и да му е потребно

му помага во совладување на образовните тешкотии, и унапредување во социјалниот и емоционалниот проблем.⁶²

На почетокот на секоја училишна година училишниот педагог би требало да им говори на учениците за училишните промени и програми кои училиштето ги нуди, а воедно би требало и да ги поттикнува учениците на нивно слободно изразување заради организирање на нови облици на работа во училиштето. Важно е да им се објасни на учениците дека со нивните иницијативи можат да придонесат во унапредување на наставата, а и во училиштето во целина.

Соработничкиот однос се сведува на советодавна - инструктивна работа со неуспешните ученици во наставата, со тешкотии во емоционалниот развој и созревање, со пречки во физичкиот развој, со тешки семејни проблем (деца без родители, нецелосно семејство, алкохол во семејството и слично). Ги оспособува учениците за усвојување на рационални методи на учења и оспособување на самообразование. Педагогот во училиштето се повеќе се движи кај учениците отколку во својата канцеларија посматрајќи ја работата во училиштето, претварајќи го во непосредно педагошко водење на училишната воспитна група и програма.⁶³

Училишниот педагог има голема можност за соработка со сите ученици преку нивните претставници. Секако, за да би можела соработката квалитетно да се оствари, училишниот педагог треба на учениците да им објасни што од нив се очекува, кои се нивните права, но и должности, и што училиштето очекува од нив. Можноста за вклучување на учениците во креирање на училишните програми го прави ученикот одговорен за образованието.

Мотивацијата за работа и учење е поголема и кај учениците се развива свест за заеднички цели и личен придонес во процесот на учење. Задачата на училишниот педагог во работа со учениците е запознавање на учениците со целите на учењето, патот кој води до доаѓање до одредени информации и пружање помош како полесно да се дојде до

---

⁶² Трнавац, Н. (1996). Педагог у школи - прилог методици рада школског педагога. Белград: Учитељски факултет. стр. 143

⁶³ Koboła, A. (1968). Služba školskog pedagoga u osnovnim školima SR Hrvatske. Zagreb: Pedagoski rad 4. str. 99

поставените цели. Најважни подрачја на работа на училишниот педагог со учениците се: професионални информирање и насочување на учениците, остварување на превентивни програми, воспитување и образование за човековите права, училишни проекти, заштита на детските права, граѓанско воспитување, подрачје на учење и припрема за предизвици во иднина, работа на квалитетно осмислување на слободното време на учениците.

II ДЕЛ

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

1. Предмет на истражување

Предмет на истражувањето е планирањето и реализацијата на работата на педагогот во основното училиште, како стручен соработник. Планирањето и реализацијата на работата на педагогот во основното училиште е истражувано од аспект на актуелниот Закон за основно образование, Основите за програмирање на работата на педагогот како стручен соработник, а низ добиени ставови и мислења од училишните педагози, директори на основни основни училишта и анализа на годишни програми за работа на училишните педагози.

1.2. Дефинирање на основните поими на предметот на истражување

Со цел поблиску да се објасни предметот на истражувањето ги дефинираме следниве суштински поими: *планирање, реализација, училишен педагог и основно училиште.*

Поимот **планирање** претставува процес на точно утврдување што некој сака да постигне и начините како тие задачи можат да се постигнат. Доброто планирање се однесува на остварување на понатамошните менаџерски напори како што се организирање - алокација на ресурсите за постигнување на есенцијални задачи, лидерство - осигурување

дека задачите ќе бидат извршени и контрола - на извршените задачи и преземанње на корективна акција.⁶⁴

Поимот организација и **реализацијата** со образованието и воспитанието се сфаќа како систем на знаења, сознанија, постапки, препораки и идеи за зависноста, корелација и односите, како на учесниците во остварување на воспитно образовниот процес, така и на оние кои го обезбедуваат неговото непречно одвивање, па се до обезбедувањето на однапред поставените цели и очекуваните резултати од воспитно-образовниот процес.⁶⁵

Поимот **педагог** најчесто се дефинира наставник или инструктор за деца, чија професија е да ги учи младите.⁶⁶ Педагог претставува секое лице кое се занимава со воспитување, односно лице кое професионално се занимава со воспитување. Училишниот педагог претставува дипломиран педагог кој ги врши работите на стручен сосоработник во основното и средното училиште. Првите училишни педагози почнале да се вработуваат во периодот од 1953-1958 година. Нивните активности ги утврдуваат соодветните просветни органи: работа со учениците, наставниците, родителите на учениците, организациите и следење на воспитно – образовната работа во училиштето, воведување иновации, работа со надарени ученици и сл.⁶⁷

Поимот **основно училиште** е прво училиште во системот на образованието, па оттука е и називот “примарно” (primary) училиште. Станува збор за училиште што му дава основни знаења на ученикот, па оттаму и се нарекува елементарно (elementary) училиште. Тоа е училиште кое претставува основен целокупен систем кој законски мора да ги опфаќа сите деца на одредена возраст.⁶⁸ Според актуелниот Законот за основно образование во Република Македонија, основното образование е задолжително, трае девет години и се организира во три воспитно-образовни периоди и тоа од прво до трето одделение, од четврто до шесто одделение и од седмо до деветто одделение.⁶⁹

---

⁶⁴ Бојаџиоски, Д. (1999). Економика на претпријатие. Скопје: Економски факултет

⁶⁵ Гоцевски, Т. (2009). Економика на образование. Куманово: Македонска ризница

⁶⁶ <http://en.wiktionary.org/wiki/pedagogue>

⁶⁷ Pedagoški rečnik, Zavod za izdavanje udbenika Socijalističke Republike Srbije. Beograd. 1967 godine. str. 165

⁶⁸ Pedagoška enciklopedija, Zavod za udbenike i nastavna sredstva, Beograd. 1989 godine. str. 124

⁶⁹ Закон за основното образование (Службен весник на Република Македонија бр. 161/2019)

2. Цел и задачи на истражувањето

Целта на ова истражување е да се добијат податоци за планирањето и реализацијата на работата на педагогот во основното училиште. Добиените податоци од истражувањето може да дадат придонес за подобрување на квалитетот на планирањето и реализирањето на работата на педагогот како стручен соработник во основното училиште.

Врз основа на предметот и целта на истражувањето, ги определивме следниве задачи кои представуваат конкретизација на дефинираната цел:

- Да се согледа дали училишните педагози за секоја учебна година изработуваат годишни и месечни програми за работа.
- Да се согледа дали педагозите го користат постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" при креирањето на нивната годишна програма за работа.
- Да се констатира за кои подрачја на стручната работа, педагозите издвојуваат најмногу време за нивна реализација во текот на учебната година.
- Да се согледа кои содржини и активности најчесто ги реализираат во соработка со родителите на учениците.
- Да се согледа кои содржини и активности најчесто ги реализираат во соработка со учениците.
- Да се испита дали педагозите наидуваат на проблеми при реализацијата на содржините од делокругот на нивната стручна работа
- Да се констатира дали педагозите во текот на своето базичното образование се доволно стручно оспособени за да можат успешно да ја планираат и реализираат нивната стручна работа во училиштето.

3. Хипотези на истражувањето

Од претходно наведениот предмет, цели и задачи на истражувањето ја поставивме следната општа хипотеза: Училишните педагози од основното образование ја планираат и ја реализираат нивната работа во согласност со актуелните нормативни акти со кои се определува нивната улога и делокругот на нивната работа. Како посебни хипотези на истражувањето ги поставивме следниве:

1. Училишните педагози за секоја учебна година изработуваат нови годишни и месечни програми за работа.
2. Педагозите го користат постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" при креирањето на нивната годишна програма за работа.
3. Постојат разлики во годишните програми за работа на педагозите, од аспект на структурата и застапените содржини.
4. Училишните педагози најчесто соработуваат со наставниците во врска со развивањето на програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците.
5. Училишните педагози најчесто реализираат инструктивно-советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето.
6. Училишните педагози најчесто соработуваат со учениците во врска со обезбедување поддршка за ученикот секогаш кога му е потребна.
7. Педагозите понекогаш наидуваат на проблеми при реализацијата на содржините од делокругот на нивната стручна работа.
8. Педагозите во текот на своето базичното образование се доволно стручно оспособени за да можат успешно да ја планираат и реализираат нивната стручна работа во училиштето.

4. Варијабли на истражувањето

Независни варијабли претставуваат факторите кои можат да имаат влијание врз формирањето на ставовите и мислењата на испитаниците.

Независни варијабли во ова истражувањето се: категориите на испитаници – училишни педагози и директори на основни училишта и програмите за работа на стручните соработници – педагози.

Зависна варијабла во ова истражување се ставовите и мислењата на училишните педагози и на директорите од основните училишта.

5. Примерок на истражувањето

Истражувањето е спроведено во основни училишта од подрачјето на градот Скопје.

Примерокот на истражувањето го сочинуваат 59 училишни педагози од основни училишта и 10 директори на основни училишта избрани по случаен избор.

6. Методи, техники и инструменти на истражување

Методолошки погледнато при изработувањето на трудот, прибирањето, систематизирањето, анализирањето и презентирањето на прибраните податоци, се користени повеќе методи.

Имено, при објаснувањето и опишувањето на предметот на истражување очигледно применет е дескриптивен метод. За согледување на развојните тенденции на промените при дефинирањето на работните задачи на педагозите во основното образование е применет историскиот метод. Методот на анализа е применет во делот од трудот каде се прави анализа на добиените податоци од анкетирањето на училишните педагози, интервјуирањето на директорите на основните училишта и од анализата на годишните програми за работа на училишните педагози.

Дел од информациите, потребни за изготвување на трудот, добиени се како резултат на пребарување по релевантни бази на податоци на интернет, достапна литература, емпириско истражување и податоци добиени од слободни информативни разговори со субјекти.

Додека од техниките кои ги применивме за прибирање на емпириските податоци ги користевме техниката на анкетирање, техника интервју и анализа на годишни програми за работа на педагозите од основни училишта. За потребите на ова истражување се користени следните инструменти: прашалник за педагози и полуструктуриран протокол за водење на интервју со директорите од основни училишта.

7. Статистичка обработка на податоците

Добиените податоци од истражувањето првично се средени со сигнирање, групирање и табелирање. Потоа е направена статистичка обработка со следниве статистички постапки: дистрибуција на фреквенција (f), процент (%) и графичка презентација.

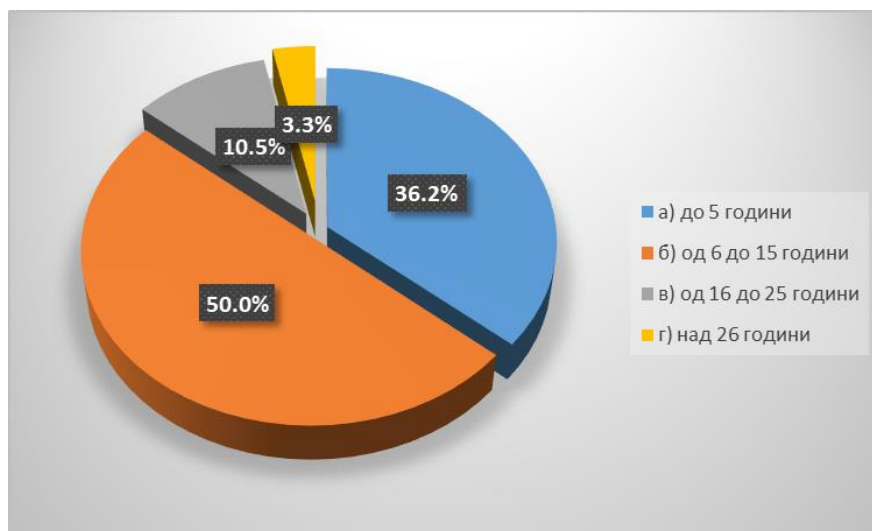
III ДЕЛ

АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

1. Анализа на податоците од анкетирањето на педагозите

Добиените податоци од анкетирањето на педагозите кои беа опфатени со истражувањето во овој дел од трудот ќе бидат прикажани и анализирани според редоследот на прашањата содржани во анкетниот лист.

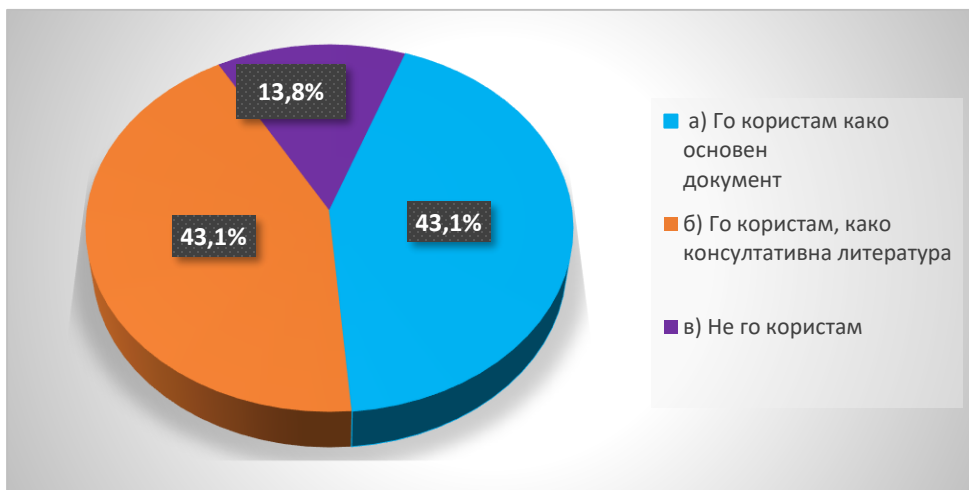
На самиот почеток на анкетниот лист беше поставено прашањето во врска со работниот стаж на педагозите. Добиените податоци на ова прашање ги претставуваме во приложениот графикон.

Графикон 1. Одговори на педагозите за тоа колку години имаат работен стаж

Од податоците изнесени во графиконот може да се согледа дека најголем процент од анкетираниите педагози (50,0%) имаат работен стаж од 6 до 15 години, 36,2% имаат работен стаж до 5 години, додека пак од 16 до 25 години работен стаж имаат 10,5% и 3,3% од испитаниците имаат над 26 години работен стаж.

Со следното прашање, сакавме да дознаеме, дали постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" педагозите го користат при креирањето на својата годишна програма за работа.

Графикон 2. Одговори на педагозите во врска со тоа, дали постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" го користат при креирањето на својата годишна програма за работа.

Од вкупно 59 анкетирани педагози на ова прашање, 43,1% се изјасниле дека постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" го користат како основен документ при креирањето на својата годишна програма за работа, ист процент, односно 43,1%, се искажале дека го користат како консултативна литература, а 13,8% педагози одговориле дека не го користат при креирањето на својата годишна програма.

На прашањето на кое од педагозите се бараше да наведат кои документи (закони, правилници, нормативни акти и сл.) ги користат при планирањето на својата работа како стручен соработник, речиси сите педагози се произнеле дека најмногу го користат Законот за основно образование, но покрај него навеле и други документи. Во продолжение презентираме дел од дадените одговори на педагозите на ова прашање:

- Закон за основно образование, компетенции за стручен соработник;
- Прирачник за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници, како и основи за програмирање на работата на педагогот;
- Компетенции за стручни соработници;
- Прирачникот од БРО и УНИЦЕФ за компетенциите на стручните соработници, Законот за основно образование, Правилникот / законот за наставници и стручни соработници;
- Закон за детска заштита;
- Статут на училиштето, Основи за планирање на воспитно - образовната работа во училиштето, Годишна програма за работа на училиштето и други;

- Закон за основно образование, Прирачник за компетенции на стручен соработник;
- Основи на програмирање на работата на педагогот;
- План за развој на училиштето, Правилник за изрекување на педагошки мерки, пофалби, записници од реализирани советодавни разговори со ученици и родители;
- Законски регулативи и правилници, програми;
- Закон за наставници, нормативи за наставен кадар, правилник за педагошки мерки, правилник за педагошка евиденција и документација, правилник за совет на родители и др.;
- Закон за основно образование, правилник за работа во основно образование;
- Статут на ООУ. Правилникот во ООУ. Старите мои програми;
- Закон за наставници и стручни соработници во основни и средни училишта, професионални компетенции на наставници и стручни соработници;
- Концепцијата за деветгодишно воспитание и образование, Заклучите согледувања во Годишниот извештај на стручните и други органи на училиштето од минатата учебна година, Годишната програма за работа на училиштето за тековната година, Правилниците за формата и содржината на педагошката евиденција и документација, Календар за организација на учебната година, Правилник за оценување, полагање испити, изрекување на педагошки мерки и награди, Стручни материјали од посетени семинари и обуки, Основи за програмирање на воннаставната воспитно-образовна дејност и др. ;
- Стручни компетенции на стручен соработни;
- Компетенции за стручни соработници;
- Компетенциите за работа на педагогот.

Од горенаведеното може да се констатира дека педагозите при планирањето на својата работа секогаш го користат Законот за основно образование, но исто така и Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта, Основните професионални компетенции и стандарди за стручни соработници, како и разновидни правилници, статuti за работа на нивните училишта, извештаите од годишните програми за работа на училиштето, Основите за програмирање на работата на педагозите, како и други документи.

На прашањето: **Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности, кои ги остварувате во соработка со наставниците?** беа понудени 15 активности и беше дадена можност педагозите да наведат и други активности. Кај секоја понудена активност, од педагозите се бараше да заокружуват еден број (1, 2 или 3). Со заокружување на бројот 1 требаа да ја обележат активността, која најчесто ја реализираат, со 2 таа која често ја реализираат, со 3 таа која ретко ја реализираат. Добиените податоци во врска со ова прашање ги претставуваме во следните неколку табели (од Табела 1, заклучно со Табела 15).

Табела 1. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Поддршка на наставниците при планирањето на наставните активности

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	27	45,8
Често	27	45,8
Ретко	5	8,4
Вкупно	59	100,0

Од горенаведеното може да се заклучи дека 27 педагози, односно 45,8% се искажале дека оваа активност најчесто ја реализираат со наставниците во текот на учебната година, во ист број и процент (27 педагози, односно 45,8%) се изјасниле дека често ја реализираат, а само 5 или 8,4% дека ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 2. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Инструктивно – консултативна работа со наставниците при планирањето на воннаставните активности

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	27	46,6
Често	22	37,9
Ретко	9	15,5
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не понуди одговор на ова прашање

Од презентираниите податоци во табелата може да се заклучи дека 46,6% од испитаниците *најчесто* ја реализирале инструктивно – консултативна работа со наставниците при планирањето на воннаставните активности, 37,9% *често* ја реализирале, додека пак 15,5% *ретко* ја реализирале инструктивно – консултативна работа со наставниците при планирањето на воннаставните активности во текот на учебната година.

Табела 3. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Правење увид во квалитетот на планирањата за настава

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	32	54,2
Често	22	37,3
Ретко	5	8,5
Вкупно	59	100,0

Од прикажаните податоци може да се заклучи дека најголем процент од испитаниците (54,2%), *најчесто* ја реализирале активноста *Правење увид во квалитетот на планирањата за настава*, 37,3% се изјасниле дека *често* ја реализирале, додека пак 8,5% дека *ретко* ја реализирале оваа активност во текот на учебната година.

Табела 4. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Упатување на наставниците како резултатите од оценувањето да ги земат предвид при идните планирања

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	20	33,9
Често	29	49,2
Ретко	10	16,9
Вкупно	59	100,0

Од табелата може да се забележи дека дека најголем број од анкетираниите педагози, 29 односно 49,2% се искажале дека *често* ја реализирале активноста *Упатување на наставниците како резултатите од оценувањето да ги земат предвид при идните планирања*, додека пак 20 односно 33,9% од педагозите се произнеле дека *најчесто* ја реализирале оваа активност и не помалку значаен процент, односно 16,9% се искажале дека *ретко* ја реализирале оваа активност во текот на учебната година.

Табела 5. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Организирање и реализирање на информативни средби за актуелни настани и иновации во наставата

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	27	45,8
Често	27	45,8
Ретко	5	8,4
Вкупно	59	100,0

Добиените податоци говорат дека подеднаков ист број од анкетираниите педагози се имаат определено за категориите „најчесто“ и „ретко“. Имено, 45,8% од испитаниците најчесто организирале и реализирале информативни средби за актуелни настани и иновации во наставата, и ист таков процент од испитаниците (45,8%) често ја реализирале ова активност, додека пак само 8,4% од испитаниците ретко ја реализирале оваа активност во текот на учебната година.

Табела 6. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Тимска работа во проекти и давање насоки за документирање на постигањата на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	30	51,7
Често	25	43,1
Ретко	3	5,2
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не понуди одговори на ова прашање

Од наведените податоци евидентно е дека 51,7% од испитаниците најчесто учествуваат во тимска работа и давање насоки за документирање на постигнувањата на учениците, 43,1%

често ја реализираат оваа активност, додека пак само 5,2% ретко ја реализираат во текот на учебната година.

Табела 7. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Развивање на програми, постапки и инструменти за вреднување на посигањата на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	21	35,6
<i>Често</i>	28	47,5
<i>Ретко</i>	10	16,9
<i>Вкупно</i>	59	100,0

Според резултатите изнесени во горе прикажаната табела евидентно е дека 35,6% од педагозите се изјасниле дека најчесто учествуваат во развивање на програми, постапки и инструменти за вреднување на посигањата на учениците, додека пак 47,5% од нив, дека често учествуваат во развивање на програми, постапки и инструменти за вреднување на посигањата на учениците, а само 16,9% дека ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 8. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Подготовка и учество во работата на стручните активи, одделенските совети и наставничкиот совет

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	33	55,9
<i>Често</i>	18	30,5
<i>Ретко</i>	8	13,6
<i>Вкупно</i>	59	100,0

Од оваа табела може да се заклучи дека најголем процент од испитаниците (55,9%) се искажале дека најчесто ја реализираат активноста за подготовка и учество во работата на стручните активи, одделенските совети и наставничкиот совет, нешто помал процент

(30,5%) дека често ја реализирале ова активност, додека пак само 13,6% дека ретко ја реализираат оваа активност во текот на учебната година.

Табела 9. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Поддршка на наставниците при избор на учебници, детски списанија и други извори на знаење

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	16	27,1
<i>Често</i>	29	49,2
<i>Ретко</i>	14	23,7
<i>Вкупно</i>	59	100,0

Според искажаното мислење на педагозите во врска со честотата на реализација на поддршката на наставниците при изборот на учебници, детски списанија и други извори на знаење од страна на педагозите во воспитно-образовната пракса, може да се констатира дека за категоријата "често" се изјасниле најголем процент (49,2%) од испитаниците, а во помал процент за категориите "најчесто" (27,1%) и за категоријата "ретко" (23,7%).

Табела 10. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Стручна поддршка на одделенскиот/класниот раководител за планирање на неговите активности

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	26	44,1
<i>Често</i>	29	49,2
<i>Ретко</i>	4	6,8
<i>Вкупно</i>	59	100.1

Во врска со ова тврeње 44,1% од анкетираниите педагози се изјаснија дека *најчесто* пружаат стручна поддршка на одделенскиот/класниот раководител за планирање на неговите активности во текот на учебната година, 49,2% дека често тоа го прават, додека само 6,8% дека тоа ретко го практикуваат.

Табела 11. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Пружање помош на наставниците во процесот на самоевалуација на наставата и давање насоки како да ги користат резултатите од самоевалуација на наставата

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	22	37,9
<i>Често</i>	31	53,4
<i>Ретко</i>	5	8,6
<i>Вкупно</i>	58	99,9

*Забелешка: еден испитаник не понуди одговори на ова прашање

Реализацијата на активноста, пружање помош на наставниците во процесот на самоевалуација на наставата и давање насоки како да ги користат резултатите од самоевалуација на наставата, најчесто ја реализираат 37,9% од испитаниците, често ја реализираат околу половина и повеќе од нив (53,4%), додека пак, 8,6% истата ретко ја реализираат.

Табела 12 Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Подготвување и реализирање на отворени часови, со цел демонстрација на современи модели на настава и учење и средства за работа

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	20	35,1
<i>Често</i>	25	43,8
<i>Ретко</i>	12	21,1
<i>Вкупно</i>	57	100.0

*Забелешка: два испитаника не понуди одговор на ова прашање

Податоците од наведената табела ни покажуваат дека 35,1% од педагозите се изјасниле дека подготвувањето и реализирањето на отворени часови, со цел демонстрација на современи модели на настава и учење и средства за работа најчесто го реализираат, 43,8% често го реализираат, а 21,1% ретко ја реализираат оваа активност во соработка со наставниците.

Табела 13. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активност: Поддршка на наставниците за работа со учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	39	66,1
Често	18	30,5
Ретко	2	3,4
Вкупно	59	100,0

Според овие податоци се констатира дека најголемиот дел од анкетираниите педагозите (66,1%) се изјасниле дека најчесто даваат поддршка на наставниците за работа со ученици во текот на учебната година, често 30,5% , а само 3,4% дека ретко даваат поддршка на наставниците за работа со ученици.

Табела 14. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активност: Инструкции за работа со родителите на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	36	61,0
Често	17	28,8
Ретко	6	10,2
Вкупно	59	100,0

Во врска со тврдењето колку често педагозите нудат инструкции за работа со родителите на учениците се изјаснија 61,0% дека тоа го практикуваат најчесто, 28,8% дека често нудат

инструкции за работа со родителите на учениците, а само 10,2% дека ретко нудат инструкции за работа со родителите на учениците.

Во наредната табела даваме сумарен приказ на добиените податоци во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со наставниците во текот на учебната година.

Табела 15. Сумарен приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со наставниците

Категории на одговори	Активности кои педагозите ги реализираат во соработка со наставниците претставени според редоследот на изнесените тврдења во прашалникот													
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
<i>Најчесто</i>	45,8	46,6	54,2	33,9	45,8	51,7	35,6	55,9	27,1	44,1	37,9	35,1	66,1	61,0
<i>Често</i>	45,8	37,9	37,3	49,2	45,8	43,1	47,5	30,5	49,2	49,2	53,4	43,8	30,5	28,8
<i>Ретко</i>	8,4	15,5	8,5	16,9	8,4	5,2	16,9	13,6	23,7	6,8	8,6	21,1	3,4	10,2

Изнесените податоци во табелата покажуваат дека најголем процент од анкетираниите педагози (преку 50,0%) најчесто ги реализираат во соработка со наставниците следните активности: Правење увид во квалитетот на планирањата за настава, Тимска работа во проекти, Подготовка и учество во работата на стручните активи, одделенските совети и наставничкиот совет, Поддршка на наставниците за работа со учениците и Инструкции за работа со родителите на учениците. За разлика од тоа, значаен процент од педагозите се изјасниле дека со наставниците ретко ги реализираат активностите: Поддршка на наставниците при избор на учебници, детски списанија и други извори на знаење и Подготвување и реализирање на отворени часови, со цел демонстрација на современи модели на настава и учење и средства за работа.

На прашањето: **Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности, кои ги остварувате во соработка со учениците?** беа понудени 14 активности и беше дадена можност на педагозите да наведат и други активности. Кај секоја понудена активност од педагозите се бараше да заокружуват еден број (1, 2 или 3). Со заокружување на бројот 1 требаа да ја обележат активността, која најчесто ја реализираат, со 2 таа која често ја реализираат, со 3 таа која ретко ја реализираат. Добиеените податоци во врска со ова прашање ги претставуваме во следните неколку табели (од Табела 16, заклучно со Табела 30).

Табела 16. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Организирање и реализирање различни видови индивидуална и групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	33	55,9
Често	20	33,9
Ретко	6	10,2
Вкупно	59	100,0

Од изнесените податоци во горе прикажаната табела, може да се согледа дека 55,9% од педагозите се изјасниле дека најчесто организираат и реализираат различни видови индивидуална и групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот, 33,9% од педагозите дека често организираат и реализираат различни видови индивидуална и групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот, а само 10,2% педагози дека ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 17. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Планирање и давање непосредна поддршка на учениците во учењето

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	31	53,4
Често	23	39,7
Ретко	4	6,9
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Искажаните мислења на педагозите во врска со честотата на реализација на горе наведената активност, говорат дека 53,4% од испитаниците се изјасниле дека најчесто ја реализирале активноста - планирање и давање непосредна поддршка на учениците во учењето, додека пак 39,7% од испитаниците дека често ја реализирале оваа активност, а само 6,9% дека ретко ја реализирале оваа активност.

Табела 18. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Следење и проучување на интересите и постигањата на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	24	41,4
Често	29	50,0
Ретко	5	8,6
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Следење и проучување на интересите и постигањата на учениците најчесто ја реализираат 41,4% од испитаниците, често ја реализираат 50,0%, додека пак, оваа активност ретко ја реализираат 8,6% од педагозите.

Табела 19. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Обезбедување поддршка за ученикот секогаш кога му е потребна

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	46	78,0
Често	12	20,3
Ретко	1	1,7
Вкупно	59	100,0

Од горе прикажаниот табеларен приказ на добиените податоци во врска со реализацијата на горе наведената активност, евидентно е дека 78,0% од испитаниците најчесто обезбедуваат поддршка на ученикот секогаш кога му е потребна, 20,3% дека често го прават тоа, додека пак само 1,7% тоа го прават ретко.

Табела 20. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Стручни предавања за актуелни теми, проблеми на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	35	59,3
Често	21	35,6
Ретко	3	5,1
Вкупно	59	100,0

Од изнесените податоци во табелата, може да се заклучи дека генерално 59,3% од испитаниците најчесто реализираат стручни предавања за актуелни теми, проблеми на учениците, 35,6% дека често ја реализираат оваа активност, додека пак 5,1% ретко ја реализирале.

Табела 21. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Идентификување и работа со ученици со посебни образовни потреби

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	32	54,2
Често	24	40,7
Ретко	3	5,1
Вкупно	59	100,0

Врз основа на добиените податоци, може да се констатира дека најголем процент од анкетираниите педагози (54,2%) најчесто во нивната пракса ја реализираат активноста во врска со идентификување и работа со ученици со посебни образовни потреби, 40,7% дека често ја реализираат оваа активност, додека пак само 5,1% од испитаниците дека ретко ја реализираат оваа активност со учениците.

Табела 22. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Помагање на учениците да се справат со кризни ситуации (болест, развод, семејно насилство и сл.)

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	36	62,1
Често	17	29,3
Ретко	5	8,6
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Од горенаведените податоци во табелата, може да се заклучи дека најголем процент од педагозите (62,1%) најчесто реализираат помагање на учениците да се справат со кризни ситуации (болест, развод, семејно насилство и сл.), 29,3% често ја реализираат оваа активност, додека пак 8,6% ретко ја реализирале оваа активност во нивната практична стручна работа.

Табела 23. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Интервенирање при несоодветно однесување на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	42	72,4
Често	15	25,9
Ретко	1	1,7
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Многу висок процент од анкетираниите педагози, 72,4% се искажале дека најчесто во нивната пракса во текот на учебната година интервенираат при несоодветно однесување на учениците, 25,9% се изјасниле дека често тоа го прават, додека пак само 1,7% дека тоа ретко го реализираат.

Табела 24. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	20	33,9
Често	31	52,5
Ретко	8	13,6
Вкупно	59	100,0

Од презентираниите податоци во табелата, може да се забележи дека 52,5% од испитаниците често ја реализирале активноста во врска со идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности, додека пак 33,9% од испитаниците најчесто ја реализирале оваа активност, додека пак 13,6% ретко ја реализирале истата.

Табела 25. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Стручна поддршка на талентираните и надарените ученици

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	22	37,2
Често	29	49,2
Ретко	8	13,6
Вкупно	59	100.0

Од горе прикажаните податоци, може да се заклучи дека 37,2% од испитаниците најчесто ја реализирале активноста во врска со стручната поддршка на талентираните и надарените ученици, 49,2% дека често ја реализираат ова активност, додека пак 13,6% од испитаниците ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 26. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Идентификување на интересите на учениците за понатамошно образование и нивно професионално ориентирање

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	26	44,8
Често	23	39,7
Ретко	9	15,5
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Во врска со реализацијата на активноста: Идентификување на интересите на учениците за понатамошно образование и нивно професионално ориентирање, од прикажаните податоци во табелата, може да се согледа дека 44,8% од педагозите се изјасниле дека најчесто во нивната пракса ја реализираат оваа активност, 39,7% дека често ја реализираат, а 15,5% дека ретко ја реализираат во текот на учебната година.

Табела 27. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Прибирање на информации за работата, напредувањето и однесувањето на учениците преку следење на наставата

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	28	47,4
Често	25	42,4
Ретко	6	10,2
Вкупно	59	100,0

Од горенаведеното може да се согледа дека 47,4% од испитаниците се искажале дека најчесто во нивната пракса работат на прибирање на информации за работата, напредувањето и однесувањето на учениците преку следење на наставата, 42,4% се изјасниле дека често ја реализираат оваа активност, додека пак 10,2% ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 28. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Реализирање работилници и други активности со ученици за превенција на различни теми поврзани со физичкото и менталното здравје

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	28	47,4
Често	27	45,8
Ретко	4	6,8
Вкупно	59	100,0

Од добиените податоци во врска со честотата на практикување на горенаведената активност во текот на учебната година, може да се заклучи дека генерално 47,4% од испитаниците најчесто реализираат работилници и други активности со ученици за превенција на различни теми поврзани со физичкото и менталното здравје, 45,8% се изјасниле дека често ја реализираат оваа активност, додека пак 6,8% ретко ја реализираат истата.

Табела 29. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Давање насоки за осмислување на слободното време на учениците

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	29	49,2
Често	19	32,2
Ретко	11	18,6
Вкупно	59	100,0

Од табеларниот приказ на добиените податоци, се гледа дека 49,2% од испитаниците се искажале дека најчесто даваат насоки за осмислување на слободното време на учениците, додека пак 32,2% често даваат насоки за осмислување на слободното време на учениците, а пак, 18,6% од испитаниците дека ретко даваат насоки за осмислување на слободното време на учениците во текот на учебната година.

Во наредната табела даваме сумарен приказ на добиените податоци во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со учениците во текот на учебната година.

Табела 30. Сумарен приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со учениците

Категории на одговори	Активности кои педагозите ги реализираат во соработка со учениците претставени според редоследот на изнесените тврдења во прашалникот													
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
<i>Најчесто</i>	55,9	53,4	41,4	78,0	59,3	54,2	62,1	72,4	33,9	37,2	44,8	47,4	47,4	49,2
<i>Често</i>	33,9	39,7	50,0	20,3	35,6	40,7	29,3	25,9	52,5	49,2	39,7	42,4	45,8	32,2
<i>Ретко</i>	10,2	6,9	8,6	1,7	5,1	5,1	8,6	1,7	13,6	13,6	15,5	10,2	6,8	18,6

Според наведените податоци евидентно е дека повеќето од половината од анкетираниите педагози се изјасниле дека најчесто со учениците во текот на учебната година ги реализираат следните активности: Организирање и реализирање различни видови индивидуална и групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот, Планирање и давање непосредна поддршка на учениците во учењето, Стручни предавања за актуелни теми, проблеми на учениците, Идентификување и работа со ученици со посебни образовни потреби, Помагање на учениците да се справат со кризни ситуации (болест, развод, семејно насилство и сл.), Интервенирање при несоодветно однесување на учениците и Идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности, Идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности. За разлика од тоа, значаен процент т.е. над 15% од анкетираниите педагози се изјасниле дека со учениците ретко ги реализираат активностите: Стручна поддршка на талентираниите и надарените ученици и Давање насоки за осмислување на слободното време на учениците.

На прашањето: ***Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности, кои ги остварувате во соработка со родителите?*** беа понудени 12 активности и беше дадена можност на педагозите да наведат и други активности. Кај секоја понудена активност од педагозите се бараше да заокружуват еден број (1, 2 или 3). Со заокружување на бројот 1 требаа да ја обележат активността, која најчесто ја реализираат, со 2 таа која често ја реализираат, со 3 таа која ретко ја реализираат. Добиените податоци во врска со ова прашање ги претставуваме во следните неколку табели (од Табела 31, заклучно со Табела 43).

Табела 31. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Инструктивно – советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	33	55,9
Често	21	35,6
Ретко	5	8,5
Вкупно	59	100,0

Од податоците изнесени во табелата, може да се заклучи дека 55,9% од испитаниците најчесто во текот на учебната година реализираат инструктивно – советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето, 35,6% дека често ја реализирале оваа активност, додека пак 8,5% истата ретко ја реализирале.

Табела 32. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Предавања, работилници во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	19	32,2
Често	23	39,0
Ретко	17	28,8
Вкупно	59	100,0

Од табеларниот приказ на добиените податоци во врска со реализацијата на предавањата, работилниците во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа, може да се заклучи дека 39,0% од испитаниците често реализираат предавања, работилници во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа во текот на учебната година, 32,2% дека најчесто ја реализираат оваа активност и дека, исто така доста значаен процент (28,8%) ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 33. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Инструктивно – советодавна работа со родителите на талентираните и надарените ученици

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	22	38,6
Често	31	54,4
Ретко	4	7,0
Вкупно	57	100,0

*Забелешка: двајца испитаника не дадоа одговор на ова прашање

Од прикажаните податоци се гледа дека 54,4% од испитаниците често ја реализираат инструктивно – советодавна работа со родителите на талентираните и надарените ученици во текот на учебната година, додека пак 38,6% најчесто, а само 7,0% од испитаниците ретко ја реализираат инструктивно – советодавна работа со родителите на талентираните и надарените ученици во временската рамка на учебната година.

Табела 34. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Споделување на информации за учењето и однесувањето на ученикот на соодветен начин со родителите

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	33	55,9
Често	22	37,3
Ретко	4	6,8
Вкупно	57	100,0

Активноста во врска со споделувањето на информации за учењето и однесувањето на ученикот на соодветен начин со родителите, најголем процент од анкетираниите педагози (55,9%) се произнеле дека неа најчесто ја реализираат во текот на учебната година, 37,3%

се изјасниле дека често ја реализираат оваа активност, додека пак 6,8% дека ретко ја реализирале истата во текот на учебната година.

Табела 35. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Советодавно – консултативни активности со родители на деца со посебни образовни потреби

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	12	20,3
Често	31	52,5
Ретко	16	27,1
Вкупно	59	99,9

Од табеларниот приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на горенаведената активност, може да се заклучи дека 52,5% од испитаниците во текот на учебната година често реализираат советодавно – консултативни активности со родители на деца со посебни образовни потреби, 20,3% дека најчесто ги реализираат овие активности, додека пак само 27,1% дека ретко ги реализираат.

Табела 36. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Идентификување на потребите на родителите за едукација поврзана со нивната родителска улога

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	23	39,7
Често	26	44,8
Ретко	9	15,5
Вкупно	58	100,0

*Забелешка: еден испитаник не даде одговор на ова прашање

Од табелата може да се забележи дека 44,8% од испитаниците често реализираат активности за идентификување на потребите на родителите за едукација поврзана со нивната родителска улога, додека пак 39,7% од испитаниците најчесто реализирале ваква

активност, и 15,5% ретко реализирале активности за идентификување на потребите на родителите за едукација поврзана со нивната родителска улога.

Табела 37. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Планирање и овозможување, вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно – образовниот процес

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	20	33,9
Често	26	44,1
Ретко	13	22,0
Вкупно	59	100,0

Од податоците прикажани во табелата, јасно се гледа дека 44,1% од испитаниците се искажале дека често планираат и овозможување, вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно – образовниот процес во текот на учебната година, додека пак 33,9% се произнеле дека најчесто ја реализираат ова активност, а 22,0% од испитаниците дека ретко ја реализираат истата.

Табела 38. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Соработка со советот на родители заради поголема вклученост на родителите во животот и работата на училиштето

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	22	37,3
Често	27	45,8
Ретко	10	16,9
Вкупно	59	100,0

Во врска со оваа активност 45,8% од анкетираниите педагози се изјасниле дека често соработуваат со советот на родители заради поголема вклученост на родителите во животот и работата на училиштето, додека пак 37,3% од педагозите се искажале дека најчесто во текот на учебната година соработуваат со советот на родители заради поголема

вклученост на родителите во животот и работата на училиштето, а 16,9% дека ретко ја реализираат оваа активност.

Табела 39. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Помагање на родителите да препознаат како кризната ситуација во семејството е поврзана со учењето и развојот на учениците и советување како да реагираат во одредени ситуации

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	24	40,6
Често	29	49,2
Ретко	6	10,2
Вкупно	59	100,0

Од исказите на анкетираниите педагози, може да се заклучи дека 49,2% од нив се искажале дека често помагаат на родителите да препознаат како кризната ситуација во семејството е поврзана со учењето и развојот на учениците и советување како да реагираат во одредени ситуации, 40,6% дека најчесто ја реализираат оваа активност во учебната година, додека пак 10,2% дека ретко оваа активност ја реализирале во текот на учебната година.

Табела 40. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Реализирање на индивидуални и групни консултации за поддршка на родителите (начин на комуникација, мотивирање за учење и слично)

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
Најчесто	21	35,6
Често	29	49,2
Ретко	9	15,2
Вкупно	59	100,0

Најголем дел од испитаниците, однос 49,2% од нив се искажале дека во текот на учебната година често реализираат индивидуални и групни консултации за поддршка на родителите

(начин на комуникација, мотивирање за учење и слично), додека пак 35,6% дека најчесто ја реализираат оваа активност, и 15,2% од испитаниците дека неа ретко ја реализираат.

Табела 41. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Организирање и спроведување на групни и индивидуални советувања со родителите чии деца се соочуваат со неуспех во учењето, нередовно посетување на настава и несоодветно однесување

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	27	45,8
<i>Често</i>	25	42,4
<i>Ретко</i>	7	11,9
<i>Вкупно</i>	59	100,1

Согласно претставените резултати во табеларниот приказ, може да се согледа дека од анкетираниите педагози 45,8%, се искажале дека горенаведената активност најчесто ја реализираат во текот на учебната година, потоа 42,4% од нив дека често ја реализираат оваа активност, а 11,9% дека ретко во текот на учебната година организираат и спроведуваат групни и индивидуални советувања со родителите чии деца се соочуваат со неуспех во учењето, нередовно посетуваат настава и несоодветно се однесуваат.

Табела 42. Приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на активноста: Креирање на брошури, флаери, пишани материјали за едукација на родителите

Категории на одговори	Педагози	
	f	%
<i>Најчесто</i>	11	18,6%
<i>Често</i>	21	35,6%
<i>Ретко</i>	27	45,8
<i>Вкупно</i>	59	100,0

Најголем процент од анкетираниите педагози (45,8%) за оваа активност се имаат искажано дека ретко ја практикуваат во текот на учебната година, потоа 35,6% од вкупниот број педагози се произнеле дека често ја реализираат оваа активност, а доста помал процент од педагозите (18,6%) дека најчесто во текот на учебната година креираат брошури, флаери, пишани материјали за едукација на родителите.

Во наредната табела даваме сумарен приказ на добиените податоци во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со родителите во текот на учебната година.

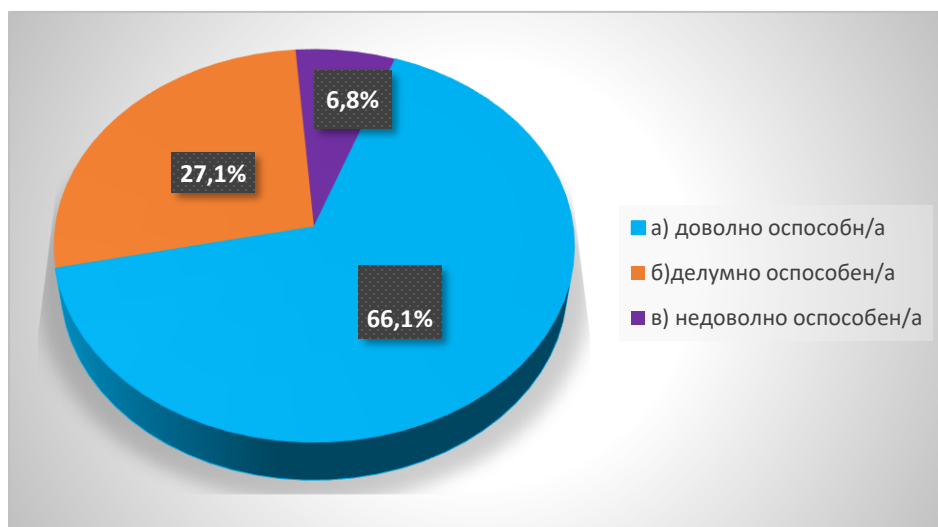
Табела 43. Сумарен приказ на добиените резултати во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со родителите

Категории на одговори	Активности кои педагозите ги реализираат во соработка со родителите претставени според редоследот на изнесените тврдења во прашалникот											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
<i>Најчесто</i>	55,9	32,2	38,6	55,9	20,3	39,7	33,9	37,3	40,6	35,6	45,8	18,6%
<i>Често</i>	35,6	39,0	54,4	37,3	52,5	44,8	44,1	45,8	49,2	49,2	42,4	35,6%
<i>Ретко</i>	8,5	28,8	7,0	6,8	27,1	15,5	22,0	16,9	10,2	15,2	11,9	45,8

Изнесените податоци во табелата покажуваат дека најголем процент од анкетираниите педагози (над 50,0%) најчесто во соработка со родителите ги реализираат следните активности: Инструктивно – советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето и Споделување на информации за учењето и однесувањето на ученикот на соодветен начин со родителите. За разлика од тоа, значаен процент од педагозите (над 20%) се изјасниле дека со родителите ретко ги реализираат следните активности: Предавања, работилници во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа, Советодавно – консултативни активности со родители на деца со посебни образовни потреби, Планирање и овозможување, вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно – образовниот процес и Креирање на брошури, флаери, пишани материјали за едукација на родителите.

Од интерес за истражувањето беше да се осознаат видувањата на педагозите, нивните проценки во врска со тоа, колку во текот на базичното образование, биле оспособени за успешно планирање и реализирање на нивната работа како стручен соработник во училиштето. Добиените податоци во врска со ова прашање ги презентираме на следниот графикон.

Графикон 3. Одговори на педагозите за тоа, како ја оценуваат нивната оспособеност во текот на базичното образование, за успешно планирање и реализирање на нивната работа како стручен соработник во училиштето.

Од приказот на резултатите во графиконот, може да се констатира дека најголем процент од испитаниците (66,1% односно 39 педагози) одговориле дека доволно се оспособени, 27,1% односно 16 педагози дека делумно се оспособени, додека пак 6,8% односно 6 педагози, се изјасниле дека недоволно се оспособени.

Во прашалникот беше поставено и следното прашање од отворен тип: *Дали наидувате на некои проблеми при планирањето и реализацијата на Вашата работа како стручен соработник, и ако имате наведете со кои проблеми се соочувате?* На ова прашање, од вкупно анкетираниите педагози 35 се изјасниле со одговорот дека *Не наидуваат на никаков проблем*, а останатите дале различни одговори. Во продолжение ги наведуваме во автентична форма дадените одговори од страна на педагозите на ова прашање:

- Недоволно структурирани и јасни насоки за планирање на работата.
- Немаат доволна соработка со родителите.
- Понекогаш работата зависи од раководителот и инспекторот.
- Ми фалат дидактички материјали и поголем соработка од родители.
- Немаме советник во БРО кој ќе не координира.
- Премногу активности и реализирање на програма и на психолог како советувања на род и ученици и премногу административни обврски и водење секојдневно записици, а помалку време за вистинска работа со ученици наставници и родители.
- Некои од моите колеги не ги прифаќаат сите мои сугестии.
- Доколку нешто не ми е јасно читам стручна литература и пребарувам на интернет.
- Немање советници од БРО за училишни педагози.

На прашањето кое беше исто така од отворен тип, а кое гласи: *Ако имате сугестии, коишто цените дека се од важност за подобрување на квалитетот на планирањето и реализирањето на Вашата работа како стручен соработник во училиштето, наведете ги*, одговориле само 27 испитаници, од кои 6 испитаници се ијасниле со одговорот дека *Немаат сугестија*, додека пак, останатите дале различни сугестии, и тоа:

- Потребни се повеќе работилници и обуки;
- Постојани посети на обуки за професионален развој;
- Мое мислење е дека при базичното образование на идните педагози треба да се обрне посебно внимание при оспособување за планирање на работата како педагог, па можеби дури и да има посебен предмет;
- Стручни обуки за стручни соработници, регулирање на статусот на стручната служба, екипирање на стручната служба;
- Во БРО да се вработи искусен и докажан советник педагог кој ќе им дава поддршка на педагозите. БРО да организира обуки на тема "Советувања на родителите", затоа што тоа е активност на психолог/педагог согласно Законот за основно образование);
- Доусовршување преку обуки и работилници;
- Програмирање на работата и помалку работни часови, бидејќи се повеќето наставни часови било во редовна настава или како соработници;
- Како педагог работам во 4 објекти физички разделени во училиште на 3 наставни јазици со 1700 ученици. Многу време посветувам на папирологија оти тоа од мене се бара. Со години не сум била на семинар за стручно усовршување на педагог. Идам заедно со наставници. БРО со нас не се занимава. Немаме друштво на педагози и секој работи како знае или ако сака се советува со други педагози, но самоиницијативно;
- Дефинирање на работни обврски и задачи, како и вклучување на сите профили на стручни соработници во едно училиште со цел да има порамномерна распределба на задолженијата на стручните работници;
- Почесто да се организираат работилници и обуки со родителите;
- Повеќе практична работа во текот на базичното образование;
- Немање советници од БРО за педагози;
- Посета на работилници;
- Повеќе внимание да се обрне на телентираните ученици.

Од горе понудените сугестии јасно се гледа потребата за развивање програми за професионално усовршување и надградување на педагозите, кои би понудиле содржини од интерес на училишните педагози. Специјализираните обуки за стручно усовршување во вид на специјалистички курсеви, работилници, поврзани со конкретни предизвици и проблеми од важност за училишните педагози, може да се организираат од страна на Бирото за развој на образованието, но и од страна на Институтот за педагогија.

2. Анализа на податоците добиени со интервјуто на училишните директори

Во насока на расветлување на улогата на училишниот педагог и неговата важност за унапредување на воспитно - образовниот процес, кој се одвива во основните училишта, во контекст на потребите на истражувањето беше реализирано и интервју со директори на десет основни училишта кои беа опфатени со примерокот на истражувањето.

Интервјуто со директорите беше фокусирано на следните неколку прашања: Дали училишниот педагог редовно и навремено ја изготвува својата програма за работа во училиштето?; Правите ли детален увид во програмата за работа на училишниот педагог?; Дали училишниот педагог за секоја нова учебна година изготвува годишна и месечни програми за работа или ги користи програмите за работа од претходната учебна година со некои мали измени, дополнувања?; Кои се вашите видувања за квалитетот на програмата за работа на училишниот педагог?; Дали педагогот се консултира со Вас во врска со подготовката на неговата програма за работа и нејзината реализација?; Наведете конкретно во врска со што се консултираат со Вас?; Според Ваши критериуми, како го оценувате квалитетот на работата на педагогот и дали имате предлог како тој да се подобри во иднина?; Училишниот педагог при осмислувањето и конкретизирањето на содржините на програмата за работа, со кои субјекти најчесто соработува?; За што најчесто соработувате со педагогот од Вашето училиште?; Планираната годишната програма за работа на педагогот, дали педагогот во целост ја реализира во текот на учебната година?; Дали ги следите активностите на педагогот и на кој начин тоа го правите?; Дали наидувате некогаш на некои проблеми или тензични ситуации (конфликти) со училишниот педагог?; Доколку наидувате, колку често се соочувате со нив и најчесто во врска со што се?; Наведете што сметате дека треба да се преземе за полесно и поквалитетно педагогот да ја планира и реализира својата работа како стручен соработник, како и прашањето, Како ги инспирирате стручните соработници, поконкретно педагогот за професионално да напредува?

Добиените одговори од директорите во врска со горенаведените прашања, овде, во овој дел од трудот, ги интерпретираме согласно редоследот на прашањата опфатени во протоколот за водење на интервјуто.

Во врска со првите две прашања, сите интервјуирани директори беа децидни дека педагогот вработен во нивното училиште, секогаш навремено ја изготвуваат својата годишната програма за работа, како и тоа, дека тие редовно прават детален увид во програмата за работа на училишниот педагог веднаш по нејзиното изготвување. Меѓу другото се произнесоа дека имаат голема доверба во педагогот, бидејќи тој учествува и дава голем придонес во изготвувањето на годишната програма за работа на училиштето, во чиј состав секогаш е и неговата програма за работа. Воедно, сите директори го делат истото мислење дека училишниот педагог за секоја нова учебна година изготвува нови годишна и месечни програми за работа. Во креираните годишни и месечни програми главно структурните компоненти се воедначени, но планираните активности, како и времето на нивната реализација се новоформулирани, со исклучок на оние кои се од тековен карактер. Во врска со квалитетот на програмите за работа на педагозите, директорите исто така беа усогласени во однос на нивната проценка, дека тие се мошне квалитетно изготвени, многу јасни, прегледни, со конкретно дефинирани содржини за работа и цели коишто се сакаат да се постигнат и кои кореспондираат со потребите на училиштето, со ориентационо предвидено време за нивна реализација, наведени соработници за реализирање на одделните активности. Како општ заклучок од дадените искази на директорите може да се изнесе дека сите наведени активности во годишната и месечните програми за работа на педагозите се во функција на поквалитетно реализирање на воспитно – образовната работа во училиштата.

Овде ги надоврзуваме и добиените одговори во врска со тоа, дали планираната годишната програма за работа педагогот во целост ја реализира во текот на учебната година и дали директорот ги следи активностите на педагогот и на кој начин тоа го прави.

Сите интервјуирани директори се искажаа, дека она што педагозите го планираат на годишно и месечно ниво речиси во целост и практично го реализираат во текот на учебната година. Можеби некогаш има некоја отстапка во однос на планираното време за

реализација на одредена активност, во смисла на нејзино временско поместување заради одредена објективна причина или пак, некогаш некоја активност која не била планирана во текот на учебната година била реализирана бидејќи се наметнала како потреба. Имено, тоа директорите го констатираат врз основа на континуирано следење на активностите на педагозите кое тие ги реализираат во текот на учебната година, преку различни начини на добивање на информации. Најчесто, врз основа на месечни извештаи за работа кои педагозите ги изготвуваат по завршувањето на секој месец и ги доставуваат на директорите. Но, исто така и преку непосредни разговори и увид во документацијата која педагозите ја изготвуваат и водат.

За следните неколку поставени прашања од реализираното интервју со директорите: Дали педагогот се консултира со Вас во врска со подготовката на неговата програма за работа, и нејзината реализација? Наведете конкретно во врска со што се консултираат со Вас? Според Ваши критериуми, како го оценувате квалитетот на работата на педагогот и дали имате предлог како тој да се подобри во иднина? Училишниот педагог при осмислувањето и конкретизирањето на содржините за програмата за работа, со кои субјекти најчесто соработува? ќе се обидеме добиените одговори во една сумативна форма да ги презентираме во продолжение на текстов.

Од исказите на речиси сите директори може да се заклучи дека тие во педагозите гледаат свој партнер и соработник, како и за останатите стручни соработници од стручниот тим во училиштата (психолози, дефектолози и сл.) и дека речиси секоја планирана активности во годишната програма се реализира во соработка, тимска работа на педагогот со разни субјекти од и надвор од училиштето и дека успешната соработка директно влијае врз атмосферата во која еден педагог треба да ја развива својата дејност. Од досегашните искуства, директорите генерално се задоволни од квалитетот на работата на педагозите, кој го оценуваат како одличен, дури и како безпрекорен. Согласно тоа, не дадоа никаков предлог во функција на подобрување на квалитетот на работа на педагозите за во иднина.

Сите интервјуирани директори се искажаа дека при осмислувањето и конкретизирањето на содржините за програмата за работа, педагозите најчесто соработуваат со другите соработници од стручната служба (психолог, дефектолог и др.),

како и со нив, директорите, и со наставничкиот кадар. Неколку директори потенцираа дека за полесно и поквалитетно педагогот да ја планира и реализира својата работа како стручен соработник дека треба да реализира почести консултации со наставниците и да разменува искуства со колеги педагози, да соработкува со локалното опкружување, како можен извор на потенцијални решенија за дел од потешкотии се со цел да има увид каде се појавуваат тешкотии и да може да помогне во унапредување на своите програмски рамки.

Забележавме дека директорите нагласија дека не добиваат поплаки, забелешки од родителите, од учениците или од наставниците во врска со односот на педагогот кон нив или за неговата работа.

Тоа што го посочија и нагласија речиси сите директори во однос на тоа, за што најчесто соработуваат со педагогот од своето училиште, акцент се даде на проектното планирање и градење на проектни активности како двигатели на воспитно-образовната дејност, дисциплината на учениците на ниво на училиште, изготвувањето на годишна програма на училиштето, подготовки на патронати и екскурзии, подготвување на разновидни извештаи, самоевалуација и организација на разновидни активности во училиштето за ученици, родители, наставници, кои се во функција на креирање на училишна средина која ја промовира воспитно-образовната компонента.

Плодна дискусија се отвори околу прашањето во врска со тоа, како директорот ги инспирира стручните соработници, поконкретно педагогот, за професионално да напредува. Поголемиот дел од директорите се искажаа дека педагозите и без големо работно искуство, дека имаат доволно широки предзнаења, изградени компетенции и неопходни вештини манифестирани уште при нивно вработување, што според директорите е важен предуслов за нивно успешно реализирање и адаптирање на училишното опкружување и негување на автономен статус во многубројниот колектив. Оттука, произлезе и сугестијата на неколку од директорите, дека добро би било обуките за педагозите во функција на нивното професионално надградување, за нивниот професионален развој, да се организираат и реализираат од страна на Институтот за педагогија, каде училишните педагози би имале непосредна можност за континуирано професионално надградување и размена на успешни, позитивни практики и искуства.

Неколку од директорите се искажаа дека педагогот од неговото училиште е самомотивиран за професионално да напредува. Општ впечаток од водената дискусија со директорите се доби, дека педагозите се доста самоиницијативни во однос на нивното професионално напредување, во смисла на детектирање, планирање на сопствените професионални потреби и барање начини за нивно реализирање и дека за тоа директорите им даваат максимална поддршка.

3. Анализа на годишните програми за работа на педагозите од основните училишта

За потребите на истражувањето беше направена анализа на десет годишни програми за работа на педагозите, од аспект на нивната структура и застапеноста на содржините за работа и воедно беше изведена и споредба, компарација меѓу нив.

На содржинска анализа подлежеа годишните програми за работа на педагозите за учебната 2019/2020 година, од следните основни училишта:

- ООУ „Страшо Пинџур“-Скопје
- ООУ „Александар Македонски“-Скопје
- ООУ „Димо Хаџи Димов“-Скопје
- ООУ „Кристијан Тодоровски -Карпош“-Скопје
- ООУ „Петар Поп Арсов“-Скопје
- ООУ „Гоце Делчев“-Скопје
- ООУ „Димитар Миладинов“-Скопје
- ООУ „Блаже Конески“-Скопје
- ООУ „Војдан Чернодрински“-Скопје
- ООУ „Васил Главнов“-Скопје

Врз основа на направената анализа на годишните програми, се констатира дека речиси во сите нив беше наведено дека тие се изработени врз основа на Законот за основно образование, Статутот на училиштето, Годишниот извештај за работа на училиштето за учебната 2018/2019 година, Годишната програма за работа на училиштето во учебната 2019/2020 година, Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта, Основите за програмирање на работата на педагогот, како и други документи и правилници од важност за успешно планирање и реализирање на воспитно – образовната работа во училиштето.

Од аспект на структурата на годишните програми, најчесто се забележуваше присуството на следниве подрачја и подподрачја (со разлики во нивото и степенот на нивната разработеност и дефинираност):

1. Работа со ученици (*Поддршка на учениците во учењето, следење и поддршка на развојот на учениците, професионална и кариерна ориентација на учениците*);
2. Работа со наставници (*Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно – образовниот процес, поддршка на наставниците за работа со учениците, поддршка на наставниците за работа со родителите*);
3. Работа со родители (*индивидуални и групни советувања и консултации со родителите, едукација на родители, вклучување на родителите во животот и работата на училиштето*);
4. Соработка со заедницата (*соработка со локалната заедница, соработка со стручните институции и организации*);
5. Професионален развој и професионална соработка (*личен професионален развој, поддршка на професионалниот развој и соработката во училиштето*);
6. Аналитичко – истражувачка работа (*анализа и проценка на воспитно – образовната работа, истражување на воспитно – образовната работа*);
7. Училишна структура, организација и клима (*училишна структура и организација – планирање, следење на настава, педагошка евиденција и документација, евалуација, Училишна клима, безбедна средина и демократско учество*);
8. Педагошка евиденција и документација.

Во сите подрачја во програмите беа наведени одредени активности, дефинирани цели и задачи кои педагозите планирале да ги реализираат во текот на учебната година, дадени по месеци, каде што е наведено ориентационо времето за нивната реализација, соработниците вклучени во реализирањето на одделните активности, исто така беа наведени формите на работа, очекуваните ефекти, потребните ресурси и индикаторите за постигнатоста на планираните активности.

Структурата на сите анализирани годишни глобални програми беше речиси идентична и согласна на структурата на дадениот пример на програма за работа на стручен

соработник во *Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта* (2016).

Од увидот и направената анализа на годишните програми може да се констатира и тоа, дека педагозите во своите програми за работа имаа планирано исти или слични активности во рамките на сите горе споменати подрачја. Разликата во наведените активности најмногу беше изразена во подрачјето *Аналитичко – истражувачка работа*, во кое педагозите имаа планирано да реализираат различни видови на истражувања. Овде би спомнале некои од нив: Анализа од испитувањето на брзината и точноста на читање на: нелогичен и логичен текст во вторите одделенија; Анализа од испитување на читам-разбирам кај учениците во второ одделение; Анализирање на успехот и поведението на учениците по квалификациони периоди; Следење на реализацијата на додатната и дополнителната настава и слободните ученички активности; Работа во тимовите за професионален развој, Унапредување на оценувањето и училишен развоен тим; Евалуација на проектите кои се реализираат во училиштето; Анализа на оптовареноста на учениците; Анализа на инструментите и техниките за формативно-сумативно оценување на учениците; Самоевалуација на работата на стручните соработници; Презентации на резултатите од извршени анализи, прегледи, испитувања и др.

Согласно застапеноста на структурните компоненти на годишните програми на педагозите и наведените активности, содржини на работа, може да се заклучи дека педагозите при процесот на креирањето на Годишните програми за работа, се обидуваат да направат еден вид на компромис помеѓу програмските подрачја на работа дефинирани со документот „Основи за програмирање на работата на педагогот“, предвидените активности во документот "Основни професионални компетенции и стандарди за стручни соработници" (2016), "Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта" (2016), како и тоа што како барање им го наметнуваат истовремено непосредната училишна пракса, личното професионално искуство, новите педагошки трендови, тенденции, како и актуелните законски прописи и нормативни рамки.

Генерално, од направената анализа на годишните програми за работа на педагозите може да се констатира дека постои начелна унифицираност и усогласеност во однос на подрачјата на делување, додека пак, разлики може да се согледаат првенствено во однос на длабочината и обемот на разработеноста на секое од застапените подрачја на делување. Анализирајќи ги разликите коишто се појавуваат во одделни годишни програми на педагозите, може да се запази дека без оглед на број на програмски подрачја кои се вклучени во структура на годишните програми, истите сепак дозволуваат проширување со сродни и компатибилни активности и содржини чијашто крајна интенција е подобрување, надградување на воспитно-образовниот процес.

IV ДЕЛ

ЗАКЛУЧНИ СОЗНАНИЈА И КОНСТАТАЦИИ

1. Општи заклучоци од истражувањето

Во овој дел ќе бидат посочени основните сознанија и заклучоци до кои е дојдено согласно направените анализи на добиените податоци во врска со планирањето и реализацијата на работата на педагогот во основното училиште.

Врз основа на добиените резултати од реализираното анкетирање на училишните педагози, спроведеното интервјуирање на директорите на основните училишта и од анализата на годишните програми за работа на педагозите, можат да се извлечат одредени заклучоци кои се во функција на поставените истражувачки хипотези.

Во врска со **првата хипотеза**, која гласи: ***Училишните педагози за секоја учебна година изработуваат нови годишни програми за работа***, беше поставено конкретно прашање на директорите за тоа, *дали училишниот педагог за секоја нова учебна година изготвува годишна и месечни програми за работа или пак, ги користи програмите за работа од претходната учебна година со некои мали измени, дополнувања?* Од искажаното мислење на интервјуираните директори во однос на ова прашање, се констатира дека сите директори го делат истото мислење дека училишниот педагог за секоја нова учебна година изготвува нови годишна и месечни програми за работа, што ни дава право да констатираме дека првата хипотеза од истражувањето **се потврдува**.

Втората хипотеза во истражувањето гласеше: ***Педагозите го користат постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" при креирањето на нивната годишна програма за работа***. За докажување на точноста на оваа хипотеза беа искористени добиените податоци од анкетирањето на педагозите, како и сознанијата добиени преку направената анализа на годишните програми за работа на педагозите. Имено, педагозите на прашањето во врска со тоа, *кои документи (закони, правилници, нормативни акти и сл.) ги користат при планирањето на својата работа*

како стручен соработник, речиси сите се имаа изнесено дека најмногу го користат Законот за основно образование, но покрај него имаа наведено и други документи. Од искажаното мислење може да се констатира дека педагозите при планирањето на својата работа секогаш го користат Законот за основно образование, но исто така и Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта, Основните професионални компетенции и стандарди за стручни соработници, како и разновидни правилници, статути за работа на нивните училишта, извештаите од годишните програми за работа на училиштето, Основите за програмирање на работата на педагозите, како и други документи.

Врз основа, пак, на направената анализа на годишните програми се констатира дека речиси во сите нив беше наведено дека тие се изработени врз основа на Законот за основно образование, Статутот на училиштето, Годишниот извештај за работа на училиштето за учебната 2018/2019 година, Годишната програма за работа на училиштето во учебната 2019/2020 година, Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта, Основите за програмирање на работата на педагогот, како и други документи и правилници од важност за успешно планирање и реализирање на воспитно – образовната работа во училиштето. Од наведено може да се заклучи дека педагозите при креирањето на нивната годишна програма за работа, освен Законот за основно образование, Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта, Основните професионални компетенции и стандарди за стручни соработници, го користат и постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" со што **се потврдува** втората помошна хипотеза од истражувањето.

Во функција на тестирање на **третата хипотеза** која гласеше, ***Постојат разлики во годишните програми за работа на педагозите, од аспект на структурата и застапените содржини***, беа користени добиените податоци од анализата на годишните програми за работа на педагозите. Структурата на сите анализирани годишни глобални програми беше речиси идентична и согласна на структурата на дадениот пример на

програма за работа на стручен соработник во *Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта* (2016).

Во структурата на годишните програми за работа на педагозите, беше забележано најчесто присуството на следниве подрачја и подподрачја: Работа со ученици (*Поддршка на учениците во учењето, следење и поддршка на развојот на учениците, професионална и кариерна ориентација на учениците*); Работа со наставници (*Поддршка на наставниците за планирање и реализирање нна воспитно – образовниот процес, поддршка на наставниците за работа со учениците, поддршка на наставниците за работа со родителите*); Работа со родители (*индивидуални и групни советувања и консултации со родителите, едукација на родители, вклучување на родителите во животот и работата на училиштето*); Соработка со заедницата (*соработка со локалната заедница, соработка со стручните институции и организации*); Професионален развој и професионална соработка (*личен професионален развој, поддршка на професионалниот развој и соработката во училиштето*); Аналитичко – истражувачка работа (*анализа и проценка на воспитно – образовната работа, истражување на воспитно – образовната работа*); Училишна структура, организација и клима (*училишна структура и организација – планирање, следење на настава, педагошка евиденција и документација, евалуација, Училишна клима, безбедна средина и демократско учество*); Педагошка евиденција и документација, со разлики во нивото и степенот на нивната разработеност и дефинираност.

Во сите подрачја во програмите беа наведени одредени активности, дефинирани цели и задачи кои педагозите планирале да ги реализираат во текот на учебната година, дадени по месеци, каде беше наведено ориентационо времето за нивната реализација, соработниците вклучени во реализирањето на одделните активности, но исто така беа наведени формите на работа, очекуваните ефекти, потребните ресурси и индикаторите за постигнатоста на планираните активности.

Од увидот и направената анализа на годишните програми може да се констатира и тоа, дека педагозите во своите програми за работа имаа планирано исти или слични

активности во рамките на сите горе споменати подрачја. Генерално, од направената анализа на годишните програми за работа на педагозите може да се констатира дека постои начелна унифицираност и усогласеност во однос на подрачјата на делување, додека пак, разлики може да се согледаат првенствено во однос на длабочината и обемот на разработеноста на секое од застапените подрачја на делување. Со оглед на изнесеното, може да се констатира дека третата хипотеза во ова истражување, **делумно е докажана.**

За приверување на **четвртата хипотеза**, која е дефинирана: ***Училишните педагози најчесто соработуваат со наставниците во врска со развивањето на програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците***, беа искористени добиените податоци од реализираната анкетата со педагозите во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со наставниците во текот на учебната година.

Од изнесените податоци во Табелата 15 се констатира дека најголем процент од анкетираниите педагози (преку 50,0%) најчесто ги реализираат во соработка со наставниците следните активности: Повеќе увид во квалитетот на планирањата за настава, Тимска работа во проекти, Подготовка и учество во работата на стручните активи, одделенските совети и наставничкиот совет, Поддршка на наставниците за работа со учениците и Инструкции за работа со родителите на учениците. Додека помал процент од нив се имаат изјаснето дека најчесто ги реализираат останатите наведени активности во прашалникот во соработка со наставниците во текот на учебната година. Конкретно за активноста, ***развивањето на програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците***, се имаат искажано 35,6% од педагозите дека најчесто ја реализираат во соработка со наставниците. Исто така, се констатира дека значаен процент од педагозите се изјасниле дека со наставниците ретко ги реализираат активностите: Поддршка на наставниците при избор на учебници, детски списанија и други извори на знаење и Подготвување и реализирање на отворени часови, со цел демонстрација на современи модели на настава и учење и средства за работа. Со оглед на добиените податоци, со право може да се заклучи дека хипотезата ***Училишните педагози најчесто соработуваат со***

наставниците во врска со развивањето на програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците, делумно се потврдува.

Петтата хипотеза по ред која гласи: *Училишните педагози најчесто реализираат инструктивно-советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето*, исто така беше проверувана врз основа на добиените податоци од реализираната анкетата со педагозите во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со родителите во текот на учебната година.

Од податоците кои беа добиени во врска со прашањето кое беше поставено во функција на оваа хипотеза (презентирани во Табела 43), може да се заклучи дека повеќе од 50,0% од анкетираниите педагози се изјасниле дека најчесто во соработка со родителите ги реализираат следните активности: Инструктивно – советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето и Споделување на информации за учењето и однесувањето на ученикот. За разлика од тоа, помал процент од педагозите (над 20%) се изјасниле дека со родителите ретко ги реализираат следните активности: Предавања, работилници во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа, Советодавно – консултативни активности со родители на деца со посебни образовни потреби, Планирање и овозможување, вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно – образовниот процес и Креирање на брошури, флаери, пишани материјали за едукација на родителите. Со вака искажаното мислење на педагозите во врска со реализацијата на одделните активности коишто училишните педагози ги реализираат во соработка со родителите во текот на учебната година, **се потврдува** петтата хипотеза од истражувањето.

Шестата хипотеза од истражувањето гласи: *Училишните педагози најчесто соработуваат со учениците во врска со обезбедување поддршка за ученикот секогаш кога му е потребна*. Врз основа на добиените податоци кои се изнесени во Табелата 30, оваа хипотеза **се потврдува**. Имено, повеќето од половината од анкетираниите педагози се имаат изјаснето дека најчесто со учениците во текот на учебната година ги реализираат следните активности: Организирање и реализирање различни видови индивидуална и

групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот, Планирање и давање непосредна поддршка на учениците во учењето, Стручни предавања за актуелни теми, проблеми на учениците, Идентификување и работа со ученици со посебни образовни потреби, Помагање на учениците да се справат со кризни ситуации (болест, развод, семејно насилство и сл.), Интервенирање при несоодветно однесување на учениците и Идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности. Конкретно за активноста, *поддршка за ученикот секогаш кога му е потребна*, најголем процент т.е. 78,0% од педагозите се имаат изјаснето дека најчесто ја реализираат во соработка со учениците во текот на учебната година.

Во врска со **седмата хипотеза** од истражувањето која гласи: ***Педагозите понекогаш наидуваат на проблеми при реализацијата на содржините од делокругот на нивната стручна работа***, во прашалникот за педагозите беше поставено следното прашање од отворен тип: *Дали наидувате на некои проблеми при планирањето и реализацијата на Вашата работа како стручен соработник, и ако имате наведете со кои проблеми се соочувате?* На ова прашање, од вкупно анкетираниите педагози, 35 се изјасниле со одговорот дека *Не наидуваат на никаков проблем*, а останатите ги дадоа следните одговори:

- Недоволно структурирани и јасни насоки за планирање на работата.
- Немаат доволна соработка со родителите.
- Понекогаш работата зависи од раководителот и инспекторот.
- Ми фалат дидактички материјали и поголем соработка од родители.
- Немаме советник во БРО кој ќе не координира.
- Премногу активности и реализирање на програма и на психолог како советувања на род и ученици и премногу административни обврски и водење секојдневно записици, а помалку време за вистинска работа со ученици наставници и родители.
- Некои од моите колеги не ги прифаќаат сите мои сугестии.
- Доколку нешто не ми е јасно читам стручна литература и пребарувам на интернет.
- Немање советници од БРО за училишни педагози.

Од сето тоа, што тие го имаа наведено во своите одговори, може да се заклучи дека седмата хипотеза во ова истражување, **делумно е докажана**.

За приверување на **осмата хипотеза**, која гласи: ***Педагозите во текот на своето базичното образование се доволно стручно оспособени за да можат успешно да ја планираат и реализираат нивната стручна работа во училиштето***, беа искористени одговорите на педагозите дадени на следното прашање содржано во прашалникот: *Како ја оценувате Вашата оспособеност во текот на базичното образование, за успешно планирање и реализирање на Вашата работа како стручен соработник во училиштето?* Од искажаното мислење на педагозите во врска со ова прашање се констатира дека најголем процент од испитаниците (66,1% односно 39 педагози) одговориле дека доволно се оспособени, 27,1% односно 16 педагози дека делумно се оспособени, додека пак 6,8% односно 6 педагози, се изјасниле дека недоволно се оспособени. Според овие добиени податоци **се потврдува** осмата хипотеза од истражувањето.

Врз основа на добиените резултати од целокупното извршено истражување, а кои се веќе напред наведени, се констатира дека **се потврдува генералната хипотеза**, која гласи: ***Училишните педагози од основното образование ја планираат и ја реализираат нивната работа во согласност со актуелните нормативни акти со кои се определува нивната улога и делокругот на нивната работа***.

2. Предлози и насоки за поквалитетно планирање и реализирање на работата на педагогот во основното училиште

Врз основа на добиените сознанија од истражувањето, може да произлезат повеќе предлози и насоки во функција подобрување на квалитетот на планирањето и реализирањето на работата на училишниот педагог во основното образование. Според искажаното мислење на анкетираниите педагози, тоа би биле следните:

- Потреба од реализирање на повеќе работилници и обуки;
- Перманентни посети на обуки за професионален развој;

- Регулирање на статусот на стручната служба,
- Екипирање на стручната служба;
- Во БРО да се вработи искусен и докажан советник педагог кој ќе им дава поддршка на педагозите.
- БРО да организира обуки на тема "Советувања на родителите", затоа што тоа е активност која треба да ја реализира психологот/педагогот во училиштето, согласно Законот за основно образование;
- Да се растеретат педагозите од реализирање на нивните активности во повеќе објекти физички разделени и училишта во училиште во кои се реализира настава на 3 наставни јазици и со голем број на ученици;
- Растеретување од обемна административна работа;
- БРО повеќе да се ангажира околу потребите за професионален развој на педагозите;
- Јасно дефинирање на работни обврски и задачи, како и вклучување на сите профили на стручни соработници во едно училиште со цел да има порамномерна распределба на задолженијата на стручните соработници;
- Поголема застапеност на практична работа во текот на базичното образование на идните педагози.

Од горе понудените сугестии, произлегува потребата од развивање програми за професионално усовршување и надградување на педагозите, кои би понудиле содржини од интерес на училишните педагози. Организирање на специјализирани обуки за професионално усовршување во вид на специјалистички курсеви, работилници, поврзани со конкретни предизвици и проблеми од важност за училишните педагози, кои би биле организирани од страна на Бирото за развој на образованието, но и од страна на Институтот за педагогија. Поголем слух на Бирото за развој на образованието за потребите на педагозите од основните училишта, како и поголема застапеност на практичната работа во текот на студиите на Институтот за педагогија.

П Р И Л О З И

Прилог 1. Прашалник за стручниот соработник - педагог од основно училиште

Прилог 2. Протокол за водење интервју со директори на основни училишта

ПРИЛОГ 1

ПРАШАЛНИК За стручниот соработник – педагог од основно училиште

Почитуван педагогу,

Овој прашалник е наменет за Вас и има за цел да се испитаат Вашите мислења и ставови во врска со планирањето и реализацијата на педагогот, како стручен соработник во основното училиште. Вашето пристапување да одговорите на прашањата од овој прашалник претставува драгоцен придонес за нас, во настојувањето наведената тема да биде исцрпно и аргументирано разгледувана.

Прашалникот е составен од три типа прашања: прашања од отворен тип, прашања од затворен тип и прашања од комбиниран тип. Кај прашањата од затворен тип треба да изберете еден од понудените одговори што го изразуваат Вашиот став или мислење, кај отворениот тип прашања самите го формулирате Вашиот одговор, а пак кај комбинираниот тип на прашања доколку Вашиот одговор го немаво понудените одговори формулирајте го самите. Анкетирањето е анонимно, а изборот да Ве анкетираме Вас е сосема случаен. Затоа Ве молиме искрено да одговорите на сите прашања во прашалникот.

Однапред Ви благодариме за одвоеното време и за Вашиот придонес за ова истрашување.

1. Ве молиме наведете колку години работите како училишен педагог?

- а) до 5 години
- б) од 6 до 15 години
- в) од 16 до 25 години
- г) над 26 години

2. Дали постојниот документ "Основи за програмирање на работата на педагогот" го користите при креирањето на Вашата годишната програма за работа?

- а) Го користам како основен документ
- б) Го користам, како консултативна литература
- в) Не го користам

3. Наведете кои документи (закони, правилници, нормативни акти и сл.) ги користите при планирањето на Вашата работа како стручен соработник:

---

4. Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности, кои ги остварувате во соработка со **наставниците**? (Одговарате со заокружување на еден број (1, 2 или 3) кај секоја понудена активност. Со заокружување на бројот 1 ја обележувате активността, која најчесто ја реализирате, со 2 таа која често ја реализирате, со 3 таа која ретко ја реализирате)

а)	Поддршка на наставниците при планирањето на наставните активности	1	2	3
б)	Инструктивно – консултативна работа со наставниците при планирањето на воннаставните активности	1	2	3
в)	Правење увид во квалитетот на планирањата за настава	1	2	3
г)	Упатување на наставниците како резултатите од оценувањето да ги земат предвид при идните планирања	1	2	3
д)	Организирање и реализирање на информативни средби за актуелни настани и иновации во наставата	1	2	3
ѓ)	Тимска работа во проекти	1	2	3
е)	Развивање на програми, постапки и инструменти за вреднување на посигањата на учениците	1	2	3
ж)	Подготовка и учество во работата на стручните активи, одделенските совети и наставничкиот совет	1	2	3
з)	Поддршка на наставниците при избор на учебници, детски списанија и други извори на знаење	1	2	3

s)	Стручна поддршка на одделенскиот/класниот раководител за планирање на неговите активности	1	2	3
и)	Пружање помош на наставниците во процесот на самоевалуација на наставата и давање насоки како да ги користат резултатите од самоевалуацијата на наставата	1	2	3
ј)	Подготвување и реализирање на отворени часови, со цел демонстрација на современи модели на настава и учење и средства за работа	1	2	3
к)	Поддршка на наставниците за работа со учениците	1	2	3
л)	Инструкции за работа со родителите на учениците	1	2	3
љ)	Друго (наведете што) _____ _____	1	2	3

5. Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности, кои ги остварувате во соработка со **учениците**? (Одговарате со **заокружување на еден број (1, 2 или 3)** кај секоја понудена активност. Со **заокружување на бројот 1** ја обележувате активността, која **најчесто** ја реализирате, со **2** таа која **често** ја реализирате, со **3** таа која **ретко** ја реализирате)

а)	Организирање и реализирање различни видови индивидуална и групна работа со ученици за прашања поврзани со учењето и успехот	1	2	3
б)	Планирање и давање непосредна поддршка на учениците во учењето	1	2	3
в)	Следење и проучување на интересите и постигањата на учениците	1	2	3
г)	Обезбедување поддршка на ученикот секогаш кога му е потребна	1	2	3
д)	Стручни предавања за актуелни теми, проблеми на учениците	1	2	3
ѓ)	Идентификување и работа со ученици со посебни образовни потреби	1	2	3
е)	Помагање на учениците да се справат со кризни ситуации (болест, развод, семејно насилство и сл.)	1	2	3
ж)	Интервенирање при несоодветно однесување на учениците	1	2	3
з)	Идентификување на специфичните желби и интереси на учениците за учество во воннаставните активности	1	2	3
с)	Стручна поддршка на талентираните и надарените ученици	1	2	3
и)	Идентификување на интересите на учениците за понатамошно образование и нивно професионално ориентирање	1	2	3
ј)	Прибирање на информации за работата, напредувањето и однесувањето на учениците преку следење на наставата	1	2	3
к)	Реализирање работилници и други активности со ученици за превенција на различни теми поврзани со физичкото и менталното здравје	1	2	3
л)	Давање насоки за осмислување на слободното време на учениците	1	2	3
љ)	Друго (наведете што) _____ _____	1	2	3

6. Наведете, колку често во текот на учебната година ја реализирате секоја од наведените активности кои ги остварувате во соработка со **родителите**? (Одговарате со заокружување на еден број (1, 2 или 3) кај секоја понудена активност. Со заокружување на бројот 1 ја обележувате активността, која најчесто ја реализирате, со 2 таа која често ја реализирате, со 3 таа која ретко ја реализирате)

а)	Инструктивно – советодавна работа со родителите на учениците кои имаат потешкотии во учењето и однесувањето	1	2	3
б)	Предавања, работилници во врска со разни содржини од областа на воспитно – образовата работа	1	2	3
в)	Инструктивно – советодавна работа со родителите на талентираните и надарените ученици	1	2	3
г)	Споделување на информации за учењето и однесувањето на ученикот на соодветен начин со родителите	1	2	3
д)	Советодавно – консултативни активности со родители на деца со посебни образовни потреби	1	2	3
ѓ)	Идентификување на потребите на родителите за едукација поврзана со нивната родителска улога	1	2	3
е)	Планирање и овозможување, вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно – образовниот процес	1	2	3
ж)	Соработка со советот на родители заради поголема вклученост на родителите во животот и работата на училиштето	1	2	3
з)	Помагање на родителите да препознаат како кризната ситуација во семејството е поврзана со учењето и развојот на учениците и советување како да реагираат во одредени ситуации	1	2	3
с)	Реализирање на индивидуални и групни консултации за поддршка на родителите (начин на комуникација, мотивирање за учење и слично)	1	2	3
и)	Организирање и спроведување на групни и индивидуални советувања со родителите чии деца се соочуваат со неуспех во учењето, нередовно посетување на настава и несоодветно однесување	1	2	3
ј)	Креирање на брошури, флаери, пишани материјали за едукација на родителите	1	2	3
к)	Друго (наведете што) _____ _____ _____.	1	2	3

7. Како ја оценувате Вашата оспособеност во текот на базичното образование, за успешно планирање и реализирање на Вашата работа како стручен соработник во училиштето?

- а) Доволно оспособен/а
- б) Делумно оспособен/а
- в) Недоволно оспособен/а

ПРИЛОГ 2

Протокол за водење интервју со директори од основни училишта

1. Дали училишниот педагог редовно и навремено ја изготвува својата програма за работа во училиштето?

---

2. Правите ли детален увид во програмата за работа на училишниот педагог? Како и кога го правите, и дали во присуство на педагогот?

---

3. Дали училишниот педагог за секоја нова учебна година изготвува годишна и месечни програми за работа или ги користи програмите за работа од претходната учебна година со некои мали измени, дополнувања?

---

4. Кои се вашите видувања за квалитетот на програмата за работа на училишниот педагог? (Дали е јасна, дали во неа конкретно се дефинирани содржините за работа, активностите, целите и времето на нивна реализација, соработниците, дали се прегледни, концизни, реално остварливи, кореспондираат со потребите на училиштето и сл.)

---

5. Дали педагогот се консултира со Вас во врска со подготовката на неговата програма за работа, и нејзината реализација? Наведете конкретно во врска со што се консултираат со Вас?

---

6. Според Ваши критериуми, како го оценувате квалитетот на работата на педагогот и дали имате предлог како тој да се подобри во иднина?

---

7. Училишниот педагог при осмислувањето и конкретизирањето на содржините за програмата за работа, со кои субјекти најчесто соработува?

---

14. За што најчесто соработувате со педагогот од Вашето училиште?

---

8. Планираната годишната програма за работа на педагогот, дали педагогот во целост ја реализира во текот на учебната година?

---

9. Дали ги следите активностите на педагогот и на кој начин тоа го правите?

---

10. Дали наидувате некогаш на некои проблеми или тензични ситуации (конфликти) со училишниот педагог? Доколку наидувате, колку често се соочувате со нив и најчесто во врска со што се?

---

11. Наведете што сметате дека треба да се преземе за полесно и поквалитетно педагогот да ја планира и реализира својата работа како стручен соработник:

---

12. Дали добивате поплаки, забелешки од родителите, од учениците или од наставниците во врска со односот на педагогот кон нив или за неговата работа?

---

13. Како ги инспирирате стручните соработници, поконкретно педагогот за професионално да напредува?

БИБЛИОГРАФИЈА:

1. Алексовска, С. (1994). Искуства од програмирањето на работата на училишниот педагог. Скопје: Просветно дело, бр. 4
2. Ангелоска-Галевска, Н. (1998). Квалитативни истражувања во воспитанието и образованието. Битола: Киро Дандаро
3. Ангеловски, К., Смилевски, Ц. (1986). Развој и состојби на педагошко – психолошката служба во организациите за образование и воспитание во СР Македонија. Скопје: Просветно дело, бр. 3-4
4. Ангеловски, К. (1987). Педагошко – психолошката служба во воспитно –образовните организации и иновациите. Скопје: Просветно дело, бр. 5-6
5. Андоновски, Ж. (1974). Некои моменти од работата на педагогот во училиштето. Скопје: Просветно дело, бр. 9-19
6. Bakovljević, M. (1999). Rečnik didaktike. Beograd: Učiteljski fakultet
7. Баракоска, А. (2009). Педагошко водење (интерен материјал). Скопје: Филозофски факултет, Институт за педагогија
8. Божевски, В., Димитрова, Ј. (1987). Некои согледувања и предлози за истражувачката работа на педагогот во основното училиште. Скопје: Просветно дело, бр. 5-6
9. Brott, P. E. Myers, J. E. (1999). Development of professional school counselor identity: A grounded theory, vol. 2. Issue 5
10. Vasilev, S. Rakić, B. (1998). Školska pedagogija. Beograd: Kultura
11. Violetijević, S. (1983). Rad školskog pedagoga na programiranju rada stručnih organa u funkciji unaprećivanje vospitno – obrazovnog rad. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
12. Vrcelj, S. (2000). Školska pedagogija. Rijeka: Filozofski fakultet
13. Vuković, V. (1987). Doprinos školskog pedagoga u unaprećivanje i modernizaciji nastavnog procesa. Titograd: Vaspitanje i obrazovanje, br. 3

14. Георгиева, Л. (1992). Развитие, состојби, проблеми и перспективи на педагошко – психолошката служба во основните училишта во Македонија. Скопје: Просветно дело, бр. 5
15. Giron, M. (1988). Školski pedagog i inovacije. Rijeka: Izdavački centar
16. Gligorić, N. (1983). Zadaci pedagoga u radu na unapređivanju vaspitno – obrazovnog procesa. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
17. Greene, M., Valesky, T. (1998). Elementary counselors and inclusion: A statewide attitudinal survey. Professional School Counseling. vol. 2. Issue 1.
18. Dunjić, Lj. (1989). Školski pedagog u funkciji savremenog unapređivanja vaspitno – obrazovne prakse. Sarajevo: Naša škola, br. 5-6
19. Đorđević, M. (1983). Neki zadaci školskog pedagoga u povećanju efikasnosti rada nastavnika i učenika. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
20. Ѓорѓиевска, Г. (1991). Училишниот педагог во функција на унапредувањето на воспитно –образовната работа. Скопје: Просветно дело, бр. 2
21. Ѓорѓиевска, Г. (1999). Отпори и ограничувања во работата на училишниот педагог. Скопје: Просветен работник, бр. 868, 869, 870
22. Enciklopediski rečnik pedagogije. (1963). Zagreb: Matca Hrvatska
23. Закон за наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта. (2019). Скопје: Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 161
24. Закон за основното училиште (1965). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 31
25. Закон за основното училиште (1965). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 7
26. Закон за основното училиште. (1976). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 11
27. Закон за предучилишно и основно воспитание и образование. (1983). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 19
28. Закон за основното училиште. (1995). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 44

29. Закон за основното училиште. (1996). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 24, бр. 34
30. Закон за основното училиште. (1997). Скопје: Службен весник на Социјалистичка Република Македонија, бр. 35
31. Закон за основното образование. (2008). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.103
32. Закон за основното образование. (2010). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.33, бр.116, бр.156
33. Закон за основното образование. (2011). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.18, бр.42, бр.51
34. Закон за основното образование. (2012). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.6, бр.100
35. Закон за основното образование. (2013). Скопје: Службен весник на Република Македонија, бр.24
36. Закон за основното образование (2019). Скопје: Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 161
37. Закошка, М. (1979). Професионалната ориентација во основното училиште и училишниот педагог. Скопје: Просветно дело, бр. 3-4
38. Jež, S. (1975). O rada školskog pedagoga u osnovnoj školi. Mostar: Škola danas, br. 1
39. Jovanović, B. (1983). Funkcija i zadači školskog pedagoga u inteziviranju rada odelenskih zajednica učenika. Beograd: Nastava i vospitanje, br. 1-2
40. Јованова, С. (2012). Социјално - педагошката работа во основното училиште (магистерски труд). Штип: Факултет за образовни науки, Универзитет "Гоце Делчев"
41. Jurič, V. (1975). Veza školskog pedagoga s nastavom. Zagreb: Pedagoški rad, br. 1-2
42. Jurič, V. (1978). Proekti u radu školskog pedagoga. Zagreb: Pedagoški rad, br. 3-4.
43. Jurič, V. (1979). Opći problemi metodike rada školskog pedagoga. Beograd: Ekonomika škola
44. Jurič, V. (1989). Metodika rada školskog pedagoga. Zagreb: Školska knjiga

45. Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč H. (2001). Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika. Zagreb: Prosvjetno vijeće Republika Hrvatska. Ministarstvo prosvjete i športa.
46. Kačapor, S. (1983). Putevi prevazilaženja poteškoća u određivanju funkcije školskog pedagoga. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
47. Kobola, A. (1968). Sluzba školskog pedagoga u osnovnim školima. Zagreb: Pedagoški rad, br. 4
48. Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. Zagreb: Pedagogijska istraživanja, br. 3
49. Колонцовски, Б. (1987). Педагошката служба во основното училиште. Скопје: Просветно дело, бр. 3-4
50. Концепција за деветгодишно основно воспитание и образование. (2007). Скопје: Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието
51. Котева, Т. (1995). Педагошко – психолошката служба – значаен фактор во унапредувањето на воспитно – образовниот процес во предучилишните установи. Скопје: Просветно дело, Зборник: Современо училиште и неговите предизвици. Педагошка библиотека за наставници.
52. Коцмаров, М. (1965). О задаџама и раду pedagoga. Zagreb: Pedagoški rad, br. 5-6
53. Krneta, D. (1984). Uloga, zadaci i iskustva pedagoga u vospitno – obrazovnom radu. Banja Luka: Nastava, br. 1
54. Lekić, Gj. (1981). Pedagoško – psihološka služba u savremenoj školi. Novi Sad: Misao
55. Lukaš, M., Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. Zagreb: Život i škola, br. 24. v. 2. god. 56
56. Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između roditelja i škole. Zagreb: Društvena istraživanja, god.5, br. 1
57. Maleš, D., Stričević, I., Ljubetić, M. (2010). Osposobljavanje budućih pedagoga za rad s roditeljima. Zagreb: Filozofski fakultet, Život i škola, br. 24, v. 2, god. 56
58. Makević, S. (1981). Rad školskog pedagoga na profesionalnog usavršavanja nastavnika. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 2
59. Mandić, P. (1986). Savetodavni vospitni rad. Sarajevo: Svjetlost

60. Marjanovič, D. (1985). Uloga školskog pedagoga u povišavanju pedagoške kulture roditelja. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1
61. Milovanović, Lj. (1987). Ostvarivanje zadataka školskog pedagoga i psihologa u području saradnje sa nastavnicima u unapređivanju nastave. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
62. Milosavljevič, D. (1973). Praćenje i proučavanje vaspitanja i nastave u radu školskog pedagoga. Beograd: Pedagogija, br. 4
63. Mušanoic, M., Lukas, M. (2011). Osnove pedagogije. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo
64. Nagj, L. (1979). Osnovne funkcije školskog pedagoga. Novi Sad: Pedagoška stvarnost, br. 1
65. Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005 –2015. (2006). Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија, Фондација Институт отворено општество – Македонија
66. Nacrt prijedloga zakona o djelatnosti pedagoga, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. (2007). Zagreb: Ministarstvo znanosti i sporta
67. Нацрт стратегија за развој на образованието на Република Македонија 2018 – 2025 и Акциски лан. (2017). Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија
68. Nelson, M. D., Johnson, P. (1999). School counselors as supervisors: An integrated approach for supervising school counseling interns, Counselor Education & Supervision, vol. 39 Issue 2.
69. Nelson, M. L., Neufeldt, S. A. (1998). The pedagogy of counseling: A critical examination, Counselor Education & Supervision, vol. 38 Issue 2.
70. Николовски, М. (1975). Мислења и ставови за потребата од училишен педагог во основното училиште. Скопје: Просветно дело, бр. 1-2
71. Овčарова, Р. В. (1996). Pedagoška psihološka služba u školi. Beograd: Centar za stručno usovršuvanje rukovodilaca u obrazovanju, Učiteljski fakultet u Beogradu
72. Основи за програмирање на воннаставната воспитно – образовна дејност на основното училиште и на работата на стручните работници (1999). Скопје: Педагошки завод на Македонија
73. Основни професионални компетенции и стандарди за стручните соработници. (2016). Скопје: Македонски центар за граѓански образование (МЦГО)

74. Pavlović, P. (1983). Rad pedagoga na unapređivanju nastave. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1-2
75. Панзова, В. (2003). Науката како занает. Скопје: Филозофски факултет
76. Pešanović, P. (1970). Kakvi su nam pedagozi potrebni. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 2.
77. Pedagoška enciklopedija (1989). Beograd: Zavod za udbenike i nastavna sredstva
78. Pedagoški leksikon (1996). Beograd: Zavod za udbenike i nastavna sredstva
79. Pedagoški rečnik (1967). Beograd: Zavod za izdavanje udbenika Socijalističke Republike Srbije
80. Pediček, F. (1976). Škola pedagoga školskom pedagogu. Zagreb: Pedagoški rad, br. 5-6.
81. Pediček, F. (1987). Pedagoška služba i njeno temeljno protislovje v luči u zakonjevanja. Ljubljana: Sodobna pedagogika, br. 7-8
82. Петровски, Б. (1974). Функцијата и методот на работа на училишниот педагог. Скопје: Просветно дело, бр. 9-10
83. Петковски, К. (1998). Менаџмент во училиште. Скопје: НИРО „Просветен работник“
84. Петковски, Н. К., Алексова А. М. (2004). Водење на динамичко училиште: организација, приоритети, предизвици и достигнувања. Скопје: Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието
85. Петковски, К., Трајковска, И. (2004). Прирачник за развојно планирање на училиштето - како училиштето да направи добра годишна програма. Битола: Херакли-комерц
86. Pecelj, Z. (1980). Pedagoško psihološka služba u funkciji osavremenjivanja vaspitno – obraznog rada. Beograd: Nastava i vaspitanje, br. 1
87. Прангоски, Р. (1999). Нов пристап во изработката на годишната глобална програма за работа на педагогот во основното училиште. Скопје: Просветно дело, бр. 1
88. Прирачникот за следење на работата и планирање на професионалниот развој на наставниците и стручните соработници во основните и средните училишта (2016). Скопје: Македонски центар за граѓански образование (МЦГО)

89. Resman, M. (1989). Organizacija pedagoške službe – iskušnje in pričakovanja učiteljev. Ljubljana: Sodobna pedagogika, br. 3 –4
90. Resman, M. (1990). Školski pedagog kot potreba učitelja. Ljubljana: Sodobna pedagogika, br. 7-8.
91. Rodić, R. (1985). Pedagoško – psihološka služba i škola. Novi Sad: Pedagoška stvarnost, br. 1-2
92. Rozmarić, A. (1984). Pedagoško – psihološke djelatnosti u osnovnoj školi. Zagreb: Obrazovanje i rad, br. 1-2
93. Rozmarić, A. (1985). Razvoj stručno – pedagoške službe u osnovnoj školi u SR Hrvatskoj. Zagreb: Propisi – praksa, br. 1-2
94. Rozmarić, A. (1989). Unapređivanje razvojno – pedagoške službe u osnovnoj školi. Zagreb: Školska knjiga
95. Rosić, V., Zloković, J. (2003). Modeli suradnje obitelji i škole. Đakovo: Tempo
96. Svetić, I. (1976). Poslovi školskog pedagoga. Zagreb: Pedagoški rad, br. 5-6
97. Stevanović, M. (1986). Funkcija pedagoga u osposobljavanju učenika za istraživanje u nastavi. Sarajevo: Naša škola, br. 3-4
98. Rozmarović, A. (1984). Pedagoško – psihološke djelatnosti u osnovni školi. Zagreb: Obrazovanie i rad, br. 1-2
99. Стојановска, В. (2004). Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците. Скопје: Форум
100. Стојановска, В., Баракоска, А. (2010). Осврт врз законските обврски на стручниот соработник - педагог во основното училиште. Скопје: Филозофски факултет, Годишен зборник на Филозофскиот факултет, книга 63
101. Стојановска, В. (1991). Улога на педагогот во откривањето и професионалната ориентација на талентираните ученици. Скопје: Просветно дело, Зборник: Современи тенденции во воспитанието и образованието.
102. Стојановска, В. (2017). Соработката меѓу педагогот и наставниците во основното училиште. Скопје: КА ЕЛ ЕС - Принт.

103. Stevanović, M. (1986). Funkcija pedagoga u osposobljavanju učenika osposobljavanju učenika za istraživanje u nastavi. Sarajevo: Naša škola, br. 3-4
104. Трнавац, Н. (1996). Педагог у школи - прилог методици рада школског педагога. Белград: Учитељски факултет
105. Šnidarić, N. (2009). Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. Zagreb: Napredak, br. 150, vol. 2.
106. Walsh, M. E., Howard, K. A., Buckley, M. A. (1999). School counselors in school – community partnerships: Opportunities and challenges. Professional School Counseling. vol. 2. Issue 5.
107. White, J., Mullis, F. (1998). A systems approach to school counselor consultation. Education, vol. 119. Issue 2.